Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...1921 оной ...21-һээ гарана. | (№ 86 (18409). | 1990 оной апрелиин 13, пятница | Сэн 3 мүн.

...ЛКСМ-эй XXI СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАДУУДАЙ УРДА

М. С. ГОРБАЧЕВОЙ хэлэһэн үгэ

...үнэн зүрхэнһөө ...хүдэлмэридөө, ...ажал хэрэгүүдгэ ...шалыетнай хүсэ- ...мүнөө түрүү- ...болохоёо бай- ...амжалта хүсэхэ ...гансал таанадта ...коммунистнуудта, ...хэрэгтэй, ...гэбэл, манай за- ...тухай, залуушуулай ...тухай, тэрэнэй үүр- ...ВЛКСМ мэтэ залуу- ...политическэ эм- ...заяан, үүргэ тухай ...

...съездын В. И. ...түрэлөөр 120 жэлэй ...тэмдэглэхэ боложо бай- ...лэ. Соци- ...зохёон байгуулгын ...үе сагһаа хойшо 65 ...Эдэ жэлнүүдтэ ...үйлэ хэрэгүүд боло- ...үе соо ерээдүй тэз- ...сэхэ дабшалтанууд ...ургэлжэлүүлдэлгэнүүд ...гэдэргээ сухари- ...үзэгдэһэн, арад ...ехэ үүсхэл эдэб- ...байгаа. Эдэ олон ...илалтануу- ...арадай ёһотой, ...асари ехэ илал- ...нэерһэн, ...зонхилон захирал- ...тохёолдоһон, бу- ...уйдхар гашуудал- ...ехэ арга бо- ...алдагдаһан байха

...мүндэлһэн ...совет об- ...мүнөөнэйшье ажа- ...Эндэ- ...аргые революци- ...хубилган шэнэдхэлгын ...бэдэрнэбди. ...Ленин юу-

гээр туһалжа шадахаб, тэрээнһээ ямар юумэндэ һуралсажа шадахабибди, һуралсаха ёһотойбибди? Мүнөө хэблэлдэ Ленинэй суртал һургаал тухай, манай революци тухай, дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэнэй хуби заяан тухай харюусалгатай хөөрэлдөөн үргэнөөр дэлгэржэ байна. Эдэ бүгэдэ бидэнэртэ бултандамнай шухала удха шанартай, энээниие би һайшаанаб.

Үнгэрһэн хэдэн арбан жэлэй хугасаа соо манай ухаан бододоо Ленинэй образ ямар бэ даа эгээлэй юрынхеэр найруулан тодорхойлогдоһон байна гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй. Ажабайдалай бүхы асуудалнуудта харюунуудые оложо шададаг, мэдэдэг теоретик, тодорхой зорилго тээшэ ходоодоо шууд сэхээр дабшадаг политик хүнэй образ. Гол түлэб Ленинэй гүнзэгы ухаан бодолой диалектическэ хүгжэлтэ, Ленинэй тактика, хуушарһан юумэндэ, дура зоргоороо аашалалгада, ээрхэг түримхэй ябуулгада, ушар ёһо ойлгохогүй ябадалда тэрэнэй дураа гутадаг байһан ушар харааһаа алдагдашаһан, гүнзэгы ухаан бодолһоо гаргагдашаһан байгаа бшуу.

Хүсэрхэлгэ бэшэ, харин зохёон байгуулхы ажал ябуулга ленинизмын суртал һургаалай гүн удха болоно. Ленин мааннадта граждан дай бэшэ, харин эрхэтэдэй амгалан тайбан байдалые, һалан һандаралгые бэшэ, харин бата нэгэдэлые заяаһан байгаа. Шэнэ байдал байгуулгада шадаал һаа олон хүнүүдэй, саашадаа бүхы ажалшадай толгой тоолон хабаадажа шадаха байһан тухай хүсэдэг һэн. Нүхэдүүд, ажалша хүнүүдэй ажамидаралта ба сүлөөтэ зохёон байгуулхы ажалые бэелүүлдэг социализм хадаа ленинизмын гол һургаал мүн.

Мүнөө манай орондо, обществодо хүнүүдэй ба арадуудай сүлөөтэ, һайн дуранай, хани нүхэсэлэй нэгэдэлһээ ондоо юумэн огто хэрэггүй. Октябрьһаа эхитэй сэдьхэл бодолой хүсые һэргээхэ, арьбадхаха гээшэ ниитэ нэгэн бүлын мэдэрэл болоно. КПСС иимэ нэгэдэлэй үргэн ехэ Платформые, энэрхы ёһото, демократическа социализмын Платформые дурадхана. Үнэхөөрөөшье, арад зоной үндэһэн аша туһые хүндэлжэ байһан обществын тогтууритай бүхы хүсэнүүдые энээнэй үндэһэ һуури дээрэ нэгэдэлээ бэхижүүлхыень парти уряална.

Бодото Ленин манай үе сагта тон лэ таарамжатай байна, тад ондоо юумэ хэлэдэг хүнүүдтэ бү этигэгты. Энээндэ өөһэдөө этигэхые оролдогты. Хубилган шэнэдхэлгын зүрилдөөнүүдтэ, тэрэнэй хүсэтэ урасхалнуудтаа социализмые хубилгаха тушаа үзэл бодолые үндэһөөрнь хубилгаха шухала байһан тухай Ленинэй суртал һургаал улам тодо хурсаар яларна. Ленинэй зохёолнуудай, илангаяа ажабайдалайнгаа һүүлшын жэлнүүдтэ бэшэһэн зохёолнуудайнь гүн удхые һайнаар, гүнзэгыгөөр ойлгохо ёһотойбди. 1983 ондо Ленинэй түрэһэн үдэртэ зорюулжа, элидхэл хэхыемни намда даалгагдаа һэн. Имагтал эдэ зохёолнуудта хандахадаа, социалис революциин, манай гүрэнэй хуби заяанай түлөө Владимир Ильичэй гүнзэгы сэдьхэлһээ һанаагаа зобожо байһыень мэдэрээ һэм.

Ажалша хүнүүдэй общество, демократическа байгуулалта болохо социализм тухай, олониитын зохёон байгуулхы ажал тухай Ленинэй суртал һургаалнуудые нэн түрүүн гүнзэгыгөөр шудалхые ойлгожо абаха эрилтэ табина гэжэ һананаб. Соведүүдэй засаг, захиргаанай аппарадые шэнэлхэ тухай, ажалшадай өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ ба ажалша коллективүүдэй ажал ябуулганuудай нэгэдэлые хангадаг централизм тухай. Дамжан оролгын экономикын олон шэнжэтэй байһан тухай, тэрээн дотор зөөриин түхэл шэнжэнүүдэй олон янза байһан тухай, хүгжэлтэ дэбжэлтэтэй кооператорнуудай байгуулалта тухай, түсэб ба дэлгүүр, нарин нягта бүридхэл болон алмалта арьбалалта тухай. Социализмын үедэ нацинууд тухай, дулдыданги бэшэ байдалтай совет республиканuудай федераци, бүхы нацинууд ба арад үндэһэтэдэй хүнүүдэй адли тэгшэ байдал, олон үндэһэн яһатанһаа бүридэдэг орон дотор ажаһууха арга шадабари тухай. Хүн түрэлтэнэй зохёон байгуулһан соёлой бүхы баялигуудые хэрэглэхэ, социализмын үедэ соёлой хүгжэлтэ тухай. Дайлалдажа хёморжо байдаг бэшэ, харин зохёон байгуулдаг, ажалшадые нэгэдүүлдэг парти тухай.

Ленинизмын эгээл үнэтэ шухаг юумэниинь юуб гэбэл, энэ хадаа диалектикын арга шадабари, дамжан оролгын, революционно үе сагай эгээл орёо онсо зүйлнүүдые хараада абажа, тэрэнэй ажабайдалһаа үндэһэтэй, бодото байдалда хабаагүй эрхэ нүхэсэлнүүдые, дабшуулхы хүсэнүүдые ойлгожо абаха, хэрэглэхэ арга шадабари гээшэ. Ленинэй суртал һургаалнуудай өөрсэ шухаг баялигуудые, дүй дүршэлые шудалхыетнай таанадые уринаб.

Москвада өөһэдынгөө эмхиин түрүүшын съездэ суглараһан, Залуушуулай Коммунис Союзай эхи табиһан хүбүүд, басагадай шиидхэһэн гүнзэгы удха шанартай зорилго таанадай шиидхэхэ ушартай болохо байһантнай элитэ гэжэ танай съездэ тэхэрин бусахадаа хэлэхые хүсэнэб. Тэндэ хани халуун, үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүд боложо, «Залуушуулай хүдэлөөн ямар байха ёһотойб?» гэһэн асуудалда залуушуултай хамта харюу бэдэрһэн партиин элитэ ехэ түлөөлэгшэд тэдээндэ хабаадаа һэн. В. И. Ленинэй удаань хэлэһэн «Залуушуулай холбооной зорилгонууд» гэһэн үгэ энээнһээ үндэһэтэй байгаа. Тиихэдэ комсомолой үзэл бодолой үндэһэ һуури табигдаһан, тэрэнэй ажал ябуулгын гол шэглэл шэлэгдэһэн байгаа. Мүнөө энэ зорилго бүхы удха шанараараа сахигдана гээшэ гү, танай эмхи саашанхи харгы замаа ямар шэглэлнүүдээр ябуулха гээшэб гэжэ нэн түрүүн үнэн сэхэ рууань өөһэдтөө хэлэхэ шухала.

Саашадаа ажал хэрэгээ хайшан, ямараар ябуулха ёһотойбибди?»— энэ асуудал гансал таанадта бэшэ, харин партиин XXVIII съездын гол анхаралда табигдаха зэргэтэй. Мүнөө манай бүхы общество тэрэниие шиидхэнэ, эсэсэй эсэстэ совет хүн бүхэн өөрынгөө аша туһада тэрэниие шиидхэхэ ёһотой. Хани халуун үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдэй үедэ нүхэдэйнгөө захянуудаар ээбсэгжүүлэгдээд, таанад эндэ ерээт. Зарим делегадуудай өөһэдынгөө хараа бодолые тодорхойлоод байһандань, нүгөөдүүлэй үшөө бэдэрэлтэнүүдые хэжэ байһандань найданаб. Демократи ба олондо мэдээсэлгые үргэдхэлгэ хүнүүдэй эдэбхи үүсхэлые бадаруулаа, обществын ажабайдалай үдэр бүриин гол шухала асуудалнуудаар һанамжануудаа сүлөөтэйгөөр хэлэхэ арга тэдэнэртэ олгоо. Хэблэлдэ, суглаанууд, митингнүүд дээрэ, заримдаа аудиторинууд соо тад ондоо хараа бодолнууд, һанамжанууд хурсаар хэлэгдэнэ. Энэ гол асуудалда харюу бэдэрхэ талаар һанамжануудай тад ондоо байһаниинь онсо шэнжэтэй. Юрэдөөл, обществын харгын бэлшэр дээрэ гарахадань, революционно тэмсэлэй болоходонь, хододоо иимэ ушар тохёолдодог гээшэ. Иимэ эрхэ байдалда тээлмэрдэхэгүйн тула, харгы замуудаа шэлэхэдээ, алдуу эндүү гаргахагүйн тула нэн түрүүн үе сагайнгаа удхые ойлгохо, гол шэглэлыень бариха, үйлэ хэрэгүүдэй шэглэлые тодорхойлхо шухала эрхэ нүхэсэлые алдахагүй гээшэ ехэ удха шанартай. Удаань эндэһээ бусад олон асуудалнуудта хаа хаанагүй үдэр бүхэндэ маанадые тойрожо байдаг тодорхой асуудалнуудта харюунуудые бэдэрэн олоходо хүнгэн байха бшуу.

(Эхин. Үргэлжэлэлынь 2-хи нюурта).

СССР-эй Верховно Соведэй

гурбадахи сесси

ПРЕДПРИЯТИДА ХУУЛИ ХЭРЭГТЭЙ ГҮ?

Социалис предприяти тухай Хуулиин проектын хуби заяан хилгааһанай хяра дээрэ тогтобо. Урда неделидэ Хуули гаргалгын талаар СССР-эй Верховно Соведэй комитедэй гэшүүд иимэ хуулиие баталан абаһанай хэрэгтэй юм гү гэжэ һэжэглэжэ байһанаа мэдүүлээ һэн. «Тэрэ ямар байха ёһотойб?» гэһэн асуудалда документые зүбшэн хэлсэлгын үедэ ондоо асуудал табигдаба: «Юрэнхыдөө тэрэ хэрэгтэй юм гү?»

Апрелиин 11-дэ болоһон Союзай Соведэй заседани дээрэ түрүүлэгшээр һуугша **И. Д. Лаптев** энэ проект тушаа элидхэл хэхынь тула Промышленностиие, элшэ хүсые, техникэ болон технологиие хүгжөөлгын асуудалнуудай талаар комиссиин түрүүлэгшын орлогшо **Б. Г. Васильевта** үгэ үгэбэ.

Элидхэлшын һанамжын ёһоор, энэ документ шууд сэхэ экономическа реформые хуулиин үндэһөөр хангаха ниитэ программада зохилдоно, тиимэһээ түрүүшын ээлжээнэй экономическа хуулинуудай бүридэлдэ оруулагдаха ёһотой. Мүнөө тохёолдожо байһан эрхэ байдалда «Гүрэнэй предприяти (нэгэдэл) тухай» Хуули бэелүүлэгдэнэгүй шахуу гэжэ тэрэниие баталан абалгын шухала удха шанартай байһые үндэһэлхэдөө тэмдэглэбэ. Ашаг олзо бюджедүүдтэ жасануудта абтадаг, удаань оруулһан ажалай хубитые хараада абангүй, хэндэ хэды шэнээн хүртэнэб гэһэн ёһо гуримаар хубаарилагдадаг. Коллективүүд эзэн ёһоной эрхээ хаһагдадаг, тэдэнэр өөһэдөө юушье мэдэхэгүй байна. Гүрэнэй предприятинуудта өөһэдынгөө арга боломжонуудые хаража үзэхын, мүнгэ зөөриеэ тааруулан хубаарилхын, тиигээд үйлэдбэриие, социальна байдалые, техническэ дэбжэлтые хүгжөөхэ, хамтын предпирятинуудта, нэгэдэлнүүдтэ эдэ зөөриие оруулхын тула кооперативай, арендэ, хамтын эрхэ байдалтай адли байдалые гүрэнэй предприятинуудта байгуулха шухала.

Удаань энэ асуудалые зүбшэн хэлсэхын урда тээ СССР-эй юстициин министр **В. Ф. Яковлевта** үгэ үгтэбэ. Правительствын даалгабаряар тэрэ «Предприятиин хүтэлбэрилэгшэ болон бусад тушаалтадые томилхо ба ажалһаань сүлөөлхэ тухай» Хуулиин проектые депутадуудай үзэмжэдэ табиһан байгаа. Энэ проект бэеэ дааһан шэнжэтэйгээр табигдана. Сэхыень хэлэхэдэ, тэрэ Социалис предприяти тухай Хуулиин шухала хубинь болоно. Предприятиин хүтэлбэрилэгшые томилхо, ажалда абаха гү, али һунгаха гурим тухай асуудалые хойшолуулашагүйгөөр шиидхэхэ шухала гэжэ тэрэ хэлээ. Саашадаа энэ Хуулиин акт Социалис предприяти тухай Хуулиин гол хубида оруулагдаха ёһотой. һүүлээрнь эдэ хоёр проектые зүбшэн хэлсэлгэ эхилбэ.

Социалис предприяти тухай Хуулиие баталан абалгые буруушааһан хуулиин асуудалнуудай талаар комитедэй түрүүлэгшэ **Ю. Х. Калмыковой** һанал бодолнуудые олонхи депутадууд зүбшөөбэ. Тэрэнэй һанамжын ёһоор, тус проект Гүрэнэй предприяти тухай Хуулиин үндэһөөр зохёогдоһон байна, ушар иимэһээ элдэб түхэлэй предприятинуудта адли тэгшэ эрхэ байдал байгуулнагүй. Тэрээнһээ гадна, экономическа реформын бусад хэдэн хуулиин актнуудые баталан абтатар тэрэниие зүбшэн хэлсэһэнэй үлүү гэжэ олонхид мэдүүлбэ.

Документые баталан абаха эрилтэ үе саг табина гэжэ депутадуудай нүгөө хубинь зааһаа. Хэрбээ тэрэниие баталан абалгын удааруулагдаа гээшэ һаань, гүрэнэй сектор бусад түхэлэй предприятинуудтай үрдилдэн мүрысэжэ шадахагүй байна.

Палата Хуулиин проектые түрүүшын уншалгаар палата баталан абаа. Правительствэтай хамта тэрэниие заһажа, энэ сессиин үзэмжэдэ табихыень зохихо комитедүүдтэ, комиссинуудта даалгаба.

Хуулиин хоёрдохи проектые комитедэй болон комиссиин үзэмжэдэ табиха шухала гэжэ шиидхэгдээ.

«Пневмокониоз» гэдэг мэргэжэлтэ үбшэнһөө уламжалан, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадта ушаруулагдадаг гарза хохидолые бусааха гурим тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1988 оной январиин 29-нэй Указда хубилалтануудые оруулха тухай үшөө нэгэ асуудал зүблэхэ зүйлдэ табигдаһан байгаа.

Үдэһөө хойшо Палатануудай заседаниин зал соо Национальностьнуудай Соведэй гэшүүд сугларба. **Р. Н. Нишановай** түрүүлэлгэ доро тэдэнэр зүблэхэ зүйлэй эдэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ захалба.

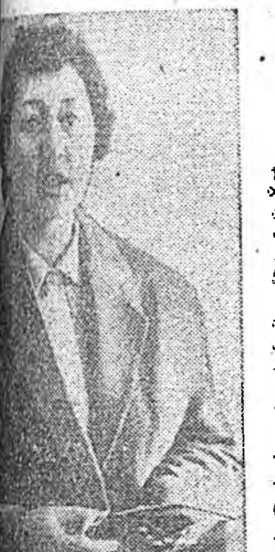
Хүдэлмэринь хуушанай сценаряар бэелүүлэгдээ. Хуулиин проектнүүдые дурадхажа табиһан **Б. Г. Васильев, В. Ф. Яковлев** трибунада гараба. **Ю. Х. Калмыков** Социалис предприяти тухай Хуулиин проектые дахинаа буруушааһан байгаа. Удаань үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүд эхилбэ.

Союзай Соведтэ болоһон үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдые генеральна репетици гэжэ тооложо болохо байгаа... Теэд үдэшэлэн иимэл үрэ дүнгүүдтэй байба. Социалис предприяти тухай Хуулиин проект түрүүшын уншалгаар баталагдан абтаа, хоёрдохи проектнь комитедүүд болон комиссинуудай үзэмжэдэ дамжуулагдаа. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указда хубилалтанууд оруулагдаба.

Апрелиин 12-то, 13-да депутадууд парламентын комитедүүдтэ, комиссинуудта хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлхэ.

(ТАСС).

УНЖАГАЙ БЭШЭЭРШЬЕ ҺАА, УДХАТАЙГААР...

...орденто ЛВРЗ-дэ гурбан үдэрэй туршада ...обкомой үзэл сурталай таһагай үдэрнүүд үнгэргэгдэбэ. ...обкомой секретарь **Л. Ч. НИМАЕВА** түрүүтэй үзэл ...таһагай түлөөлэгшэд ЛВРЗ-гэй цех бүхэндэ хүрэ- ...һургуулинуудай, соёлой байшангуудай хүдэлмэрилэг- ...уулзаһан байна.

...хөөрэлдөөнүүдэй маягаар олонхи уулзалга үнгэргэг- ...Үзэл сурталай хүдэлмэри мүнөөдэр ямар аргаар ябуул- ...саашань яагаад нарижуулан һайжаруулхаб—иимэ темээр ...үдэр «түхэреэн стол» эмхидхэгдэбэ. Лекторэй үдэр- ...ниитэ нэгэн лопит-үдэрнүүд, агитколлективүүдэй хүдэл- ...тухай суглараршад һанамжаяа хубаалдаа. Цехүүдтэ по- ...мэдээсэлнүүд хэрэгтэй гү, мүнөөдэр һуралсал ямараар ...дээрэб гэһэн асуудалаар хөөрэлдөөндэ хабаадаха ...олон байгаа. Үзэл сурталай эдэбхитэдые мэргэ- ...талаар бэлдэхэ тухай асуудал олоной һанаае зобоо- ...байна гэжэ элирбэ. Ажалша коллективүүдтэй уулзалга- ...унжагай ута бэшэшье һаа, удхатай һайнаар үнгэрөө гээд ...мэдэрэмээр.

...заһабарилгын цехэй ...шэд үдын хоол ба- ...удаа улаан булан руу- ...субана. Хүн бү- ...дүтэ темээр — эрдэм һуралсалай, гэр бүлэдөө хүмүүжүүлгын асуудалаар хөөрэлдөөн болохонь ха юм. Цехэй начальник Л. И. Зверьковой ерэһэн айлшадтай сугларагшадые танилсуулһанай удаа партиин обкомой һуралсалай эмхи зургаануудай секторые даагша В. Ю. Ашировa иимэ үдэрнүүдэй заводто ямар зорилготойгоор үнгэргэгдэжэ байһан тухайнь хөөрэбэ.

Республикын арадай эрдэм һуралсалай министрэй орлогшо А. Р-Д. Мункуевта үгэ үгтэбэ. Эрдэм һуралсал тушаа шүүмжэлхы ажаглалтанууд һүүлэй үедэ олоор ороно, энэ тон зүб. Материальна үндэһэ һуури һула. Жэшээнь, нёдондо һургуулинуудые, хүүгэдэй эмхи зургаануудые барилгада 32 миллион түхэриг һомологдоһон һаа, оройдоол 9,2 миллиониинь ашаглагдаа. Эд, материал дуталдана.

ЛВРЗ 5 һургуули шефтээ абанхай, харин энэ цех 13-дахи һургуулитай харилсаатай юм. Энэ харилсаагаа яагаад саашадань һайжаруулхаб? Һургуулинууд предприяти тээшээ юрэл «гараа һарбайжа» заншанхай. Өөһэдөө һургуулинууд туһатай юу хэжэ шадаха аргатайб— энээн тухай бодохоор болоо гэжэ министрэй орлогшо тэмдэглэбэ. Номдоо аргагүй бэрхэ, мүн һула һурагшадта нэгэл программа дурадхагдана, эдэнэй ямар предмедтэ илангаяа дуратайнь, шадабари бэлигынь хараада абтанагүй.

Нигүүлэсхы сэдьхэлэй байшангууд, гэр бүлын хүүгэдэй гэрнүүд анхан сагта Россида олон байһан юм. Харин мүнөө бидэ гэр бүлын хүүгэдэй саадуудые, гэр бүлын хүүгэдэй гэрнүүдые эмхидхэжэ шаданагүйбди гэжэ министрэй орлогшо тэмдэглэбэ. Республика дотор оройдоол 2 бүлэ, онсолбол, Алексеевтэнэй, Камшановтанай бүлэнүүд таба-табан үхибүү хүмүүжүүлхэеэ абанхай. Иимэ үүсхэл гаргаһан хүндэ гэр байрыень үргэдхэхэ, байра байдалаа һайжаруулхадань туһалхабди гэбэ. Тобшохон мэдээсэлэйнь удаа асуудалнууд олон байгаа. Жэшээлбэл, багшанарай коллективтэ бэеэ даанги байдал олгогдоо гэнэт, тэрэ хэр үндэһэтэйб гэһэн асуудалда харюу үгэхэдөө, нүхэр Мункуев Загарайн, Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай районуудай, Улаан-Үдын зарим һургуулинуудые нэрлэбэ. Жэшээлбэл, ниислэл хотын 32-дохи һургуули 7 недели һураад, һурагшадаа амаруулна гэхэ юрын баримтаһаа эхилээд тоолобол, олон даа.

Республикада лицей, гимнази байгуулха тухай, һургуулинуудай өөһэдынгөө хүсөөр экономическа байдалаа һайжаруулха тухай һонирхолтой хөөрэлдөөн болоо. Мастер Т. Г. Буянова, хүдэлмэришэд В. М. Кошелев, В. А. Каутский гэгшэд хамһабариин һургуули дүүргэһэн хүүгэдэй саашанхи хуби заяан тухай һанамжаяа хэлээ.

Үдын забһарлалай дүүрэжэ, олонхи хүдэлмэришэдэй цехүүдээр тараһанай удаа В. Ю. Ашироватай, А. Р-Д. Мункуевтай амяараа хөөрэлдэхэ дуратай зон олон байба.

Г. ДАШЕЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. В. Ю. Аширова. 2. Асуудалда харюу ямар байханьбэ! 3. А. Р-Д. Мункуев мастер Т. Г. Буяноватан хөөрэлдэнэ.

Ж. ХАЛБАЗЫКОЕВАЙ фото.

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ ҮНДЭР УРГАСАДА

БОРНОЙЛЖО ЭХИЛЭЭ

Апрель һарын эхеэр газаа дулаархатайнь сасуу «Знамя Ленина» колхозой таряашад хабарайнгаа хүдэлмэриие эрхилжэ захалба. Ажахын хоёр отделениин механизаторнууд эдэ үдэрнүүдтэ полинууд дээрэ гараад, таряалангайнгаа хүрьһэнэй шииг нойтыень барихa зорилготойгоор газараа борнойлжо эхилһэн байха юм.

Дүршэлтэй механизатор Түмэн Батомункуевич Жигмитдоржиевай даадаг найман хүнһөө бүридэһэн дүрбэдэхи тракторна бригадынхид, мүн Хушуун-Үзүүрэй Дашинима Шагдарович Батуевай хүтэлбэрилдэг хоёрдохи звеногойхид эдэ дулаан үдэрнүүдэй хугасаа соо орооһото ургамалнуудай таригдаха 1600 гектар талмайн шииг нойтыень барижа үрдибэ.

Колхоз энэ жэлдэ тарилга үнгэргэхэ өөһэдын үрэһэ хүрэнгөөр гүйсэд хангагданхай юм. Мүнөө эдэ үрэһэниинь 2-дохи, 3-дахи классай тарилгын шанарта хүргэгдөө. Хушуун-Үзүүрэй таряашад жэл бүхэндэ өөһэдтөө таарама «бурятская-79» сортын шэниисэ, «онохойская-547» сортын обёос үргэнөөр хэрэглэдэг байна.

Энэ ажахын техникэ, машинань бултадаа бэлэн болгогдонхой. Механизаторнууд мүнөө тарилгынгаа техникые поли дээрээ гаргажа, түрүүшын туршалга хэжэ байна.

В. ШИРДАРМАЕВ.

Мухар-Шэбэр.

ҮТЭГЖҮҮЛГЭ ОРУУЛНА, ҮРЭҺЭЕЭ БЭЛДЭНЭ

Хүдэриин совхозой механизаторнууд, луговодууд таряалан болон нуга сабшалан дээрэ дүн хамта 15 мянган тонно наг шэбхэ гаргаһан байха юм. Тусхайлан хэлэбэл, тэрэнэйнь 3330 тонноль нуга сабшаланда шэрэгдээ.

Энэ шухала хүдэлмэриие хартаабхашан Владимир Максимович Соковиков, тэжээл үйлэдбэрилдэг звенoe даагша Владимир Тамажапович Банзаров, огородой эдеэ ургуулагша Николай Гомбожапович Очиров, Валерий Санжиевич Бадмаевай хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай нэгэдэхи бригадын гэшүүд эрхилһэн байна.

Хабарай һаранuудай хүрэжэ ерэхэдэнь, ажахын ороонһоной хоёр тоог дээрэ үрэһэ сэбэрлэхэ харюусалгатай хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдажа эхилэнхэй. Тарилгын хоёрдохи классай 4254 центнер үрэһэнэй шэниисэ, 4190 центнер үрэһэнэй обёос хадагалагданхай юм. Тэрэнэйнь 574 центнерынь 3-дахи классай шанарта хүргэгдэнхэй. Харин бэшэ хүрэнгэнь тарилгын шанарта үшөө хүргэгдөөдүй байһаар. Тиимэһээ Хүдэриин совхозой таряашад энэшье талаар ажалаа түргэдхэхөөр болоо гэжэ һанагдана. Удангүй хабарай тарилга эхилхэнь ха юм.

К. ДАГБАЕВА.

Хяагтын район.

КАНДИДАДУУД ДЭБЖҮҮЛЭГДЭЖЭ ЭХИЛБЭ

Партийна эхин организацинуудта КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудта кандидадуудые дэбжүүлгэ эхилбэ. Партиин Гусиноозерскын городской партийна организацида энэ шухала хэрэг дүүрэнтэжэ байна. Эндэхи партийна эхин организацинуудта болоһон бүхы суглаануудта коммунистнууд КПСС-эй XXVIII съездын делегадта кандидадаар КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **Л. В. Потаповые** дэбжүүлбэ.

Зэдын вольфрам-молибденэй шанаржуулгын фабрикын, энергоцехэй кустовой суглаан дээрэ съездын делегадта кандидадаар комбинадай парткомой секретарь **В. И. Морозов** дэбжүүлэгдэбэ. Тиихэдэ Енгорбойн, Хамниин, Цакирай совхозуудай партийна организацинуудай суглаанууд дээрэ КПСС-эй XXVIII съездын делегадта кандидадаар партиин райкомой нэгэдэхи секретарь **В. Д. Порхоев** дэбжүүлэгдээ.

СОВЕТ СОЦИАЛИС РЕСПУБЛИКАНУУДАЙ СОЮЗАЙ ПРЕЗИДЕНТ НҮХЭР МИХАИЛ СЕРГЕЕВИЧ ГОРБАЧЕВТО

Бидэ, Совет Литвагай промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшад, регионууд хоорондын бүлэг гэдэгһээ СССР-эй арадай депутадуудай манай ажабайдалда хамаарха ябадалые эрид буруушаажа байһанаа мэдүүлнэбди. Оронииe һандарган һалгааха ба Балтиин далайһаа Хара далай хүрэтэр «агууехэ Литовско княжество» байгуулха һэдэлгэ гаргадаг «Саюдисые» эдэ депутадууд али болохоор дэмжэдэг байна.

Эдэнэр тэдэниие һунгаагүй хүнүүдэй ажабайдалда хамаарха ямар эрхэтэй юм? Эндэ юунэй боложо байһые, СССР-эй эрхэтэнэй эрхын хайшан гэжэ хазагайруулагдажа ондоо бодолтой хүнүүдэй мүрдэгдэжэ, үндэһэн яһанай бэшэ хүнүүдэй обществодо тоогдохоёо болижо байһые мэдээгүй аад, тэдэнэр зүбшэл заабаринуудые үгэдэг, националистнуудай «демократиие» дэмжэдэг юм. Хэрбээ эдэ депутадуудта манай ажабайдалай тиимэ ехээр һайшаагдаа юм һаань, бидэ тэдэнэртэй квартирануудаа андалдахаар бэлэнбди, манай эндэ тэдэнэр ажаһуудаг болог лэ. Магад, тиигэбэл, Литвагай ССР-эй Верховно Соведэй нюур барин, политическа этэгээдүүдые хамгаалхаяа болихо аалам.

«Саюдис» болон тэрэнэй правительство эндэ шэнэ ээрхэг засаг тогтоохые, радио, телевидени, газетэнүүдые мэдэлдээ абахые оролдоно гэжэ демократиин түлөө тэмсэдэг депутадууд ойлгохо гэнэгүй. Гансал өөһэдтэнь таатай мэдээсэлнүүдые тэдэнэр гаргуулна. Энээниие буруушааһан бүхы хүнүүдые арадай дайсад гэжэ соносхожо байхадань, тэдэниие түрмэдэ һуулгажа болохо хуулинуудые парламент баталан абажа байха юм. Өөрыгөө Литвагай гансал хүтэлбэрилхы парти гэжэ «Саюдисай» соносхохо үдэр холо бэшэ.

Эндэ боложо байһан үйлэ хэрэгүүдые Союзай телевидени болон мэдээсэл тараадаг бусад хэрэгсэлнүүдээр үнэн зүбөөр харуулхыень эрилтэ табинабди. Ямаршье һаадгүйгөөр, түргэнөөр хараалагдаһан зорилго тээшээ шуумайжа байһан балмад этэгээдүүдэй аашануудые өөгшөөхэеэ болиёл.

Хэмжээнүүдые хойшолуулангүй абажа, манай эндэ Президентын хүтэлбэриин зоно байгуулхые бидэ таниие гуйнабди.

СССР-эй хуулинуудые бүдүүлигээр эбдэхэ ябадалые дэмжэхын тула тэдэниие зохёодог хүнүүдэй эндэ ерэжэ байһые харахада, гомдолтой.

СССР-эй бүхы эрхэтэдэй, СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудай, иимэ депутадуудые һунгаһан һунгагшадай манай Хандалгатай танилсахын тула тэрэниие толилхые гуйнабди.

СССР-эй Президент нүхэр М. С. Горбачевто эльгээгдэһэн бэшэгтэ Вильнюсэй үйлэдбэриин «Вильма» нэгэдэлэй 41 хүн гар табиһан байна.

ВЛКСМ-эй XXI СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАДУУДАЙ УРДА

М. С. ГОРБАЧЕВОЙ хэлэһэн үгэ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Хэрбээ мүнөөнэй үе сагта, манай обществын гаталан дабаха ёһотой шатада, минии һанахада, «дамжан ороолго» гэһэн ойлгомжоһоо тобшо тодорхойлолго һанажа шадахагүй байнабди. Совет общество нэгэ байдалһаа нүгөөдэдэ дамжан оролгын үе сагта хүрэжэ ерээд байна гэжэ гансал манай ороной бэшэ, харин бүхы дэлхэйн хүн зондо ойлгосотой ёһотой. Ушар иимэһээ эрид эрьелтын шатада хүрэжэ ерэбэбди. Теэд эрид эрьелтэ гэһэн ойлгомжо элдэб хэмжүүртэй юм aaб даа. Боложо байһан үйлэ хэрэгүүдые сэгнэлгэдэ ямараар хандаһанһаамнай тэрэ дулдыдаха байна. Хэрбээ энэ сэгнэлтэдэ түүхын хэмжүүрээр хандаха болоо һаамнай, энэ зуун жэлдэ манайда хоёрдохи хубисхал үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэжэ байна гэжэ хэлэхэ ёһотойбди.

Табан жэлэй урда тээ бидэ энэ замда гараа һэмди. Манайда олохон юумэн хангалтагүй байна, саашадаа иимээр ажаһуужа болохогүй гэжэ гансал аха үеын хүнүүд бэшэ, харин гүнзэгы бодолтой залуушуул ойлгоно, мэдэрнэ. Соносхогдоһон асари ехэ гол ёһонуудай болон ажабайдалда боложо байһан үйлэ хэрэгүүдэй хоорондо гүнзэгы ехэ забһар гараа. Хүгжэлтэ дэбжэлтын бүхы шахуу гол дүнгүүдээр гэдэргээ сухарижа, оромнай түйлаһан амжалтануудаа яаха аргагүй түргөөр алдажа байна. Доройтон уналгын үзэгдэлнүүдые зогсоохо, экономикоёо, эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые арга шадалаараа хурдадхаха гэзшэ манай түбхын түрүүлэн урдаа табиһан зорилгомнай болоно. Парти иимэ зорилго табиһан байгаа. Зүгөөр энэ хэрэгые бэелүүлхэдээ, обществын хүндүүлхэй, үбшэнтэй газарые улам һайнаар ойлгоһон байгаабди. Тиигэжэ зарим тэды дутуу дунданудые усадхаха талаар арга боломжонуудые бэдэржэ, обществын бүхы шатануудые үндэһөөрнь хубилган һайжаруулха зорилго бэелүүлнэбди. Эдэ бүхы һанамжануудһаа удаа дараалан хубилган шэнэдхэлгын хараа бодол мүндэлөө һэн.

Манайда хубилган шэнэдхэлгэ 1985 оной ЦК-гай апрелиин Пленумһээ эхи абаа. Энэмнай зүб даа, гэбэшье хубилган шэнэдхэлгын политикын эшэ үндэһэн үе сагай эрилтэнүүдһээ үндэһэтэй. Хубилалтанууд ажабайдалаар лэ эхилээ. Тэрэ гэһэнһээ хойшо үнгэрһэн жэлнүүдтэ шухала үйлэ хэрэгүүд, түсхайлбал, партиин XXVII съезд, XIX партийна конференци, политикын үндэһэн шухала асуудалнуудаар ЦК-гай Пленумүүд, олон арбан жэлэй хугасаа соо түрүүшынхеэ сүлөөтэ һунгалтанууд, СССР-эй Арадай депутадуудай гурбан съезд, шэнэ зарлалай Верховно Советэй сессинүүд боложо, Зөөри, Газар, Арендэ болон бусад олон үндэһэн шухала Хуулинууд баталагдан абтаһан байгаа. Һаяхан республиканудта, нютагуудта болоһон һунгалтанууд Совет засагые шэнэдхэлгын байгуулалтые бүридүүлхэ хэрэгые түгэсхэнэ. Шэнэ, үнэхөөрөөшье, федеративна үндэһэ һуури дээрэ ороной национально-гүрэнэй байгуулалтые шэнэдхэн хубилгахын тула хуули ёһото үндэһэ һууринууд табигдажа байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ уласхоорондын харилсаануудта болоһон үндэһэн шухала хубилалтануудаар хубилган шэнэдхэлгын үрэ дүнгүүдые хэмжэхэ бүхы үндэһэ баримтанууд мааналта бии. Нэн түрүүн манай шэнэ гадаадын политикын ашаар «хүйтэн дайн» саргадаа, ядерна дайнай сюулай эрмэг дээрэһээ бүмбэрсэг дэлхэй холодуулагдаа, буу зэбсэгүүдые хуряалгын бодото хэрэг эхилээ, Афганистанһаа манай сэрэгүүдые гаргалга олохон совет хүнүүдтэ илангаяа, эли бодоор мэдэрэгдэһэн үйлэ хэрэг болоһон байна. Энэ хадаа хубилган шэнэдхэлгын замда манай ороной гаралгын аша туһатай үйлэ хэрэгүүдэй нэгэниинь болоно.

Та бидэнэрэй гэршэнэр болодог ба сэхэ хабаададаг бүхы юумые нэгэ харасаар хаймадан хараа һаа, дэлхэйн түүхэдэхи айхабтар ехэ хубилалта наяад онуудта тудаа гэжэ хэлэжэ болохо. Үнэн дээрээ, манай арадта ба бүхы хүн түрэлтэндэ айхабтар ехэ арга боломжонуудые олгохоор шэнэ үе саг мүндэлжэ байна. Би энээн тухай хэлэһэн байхаб, теэд комсомолой съездын делегадуудтай уулзалга дээрэ энээниие дабтаха шухала гэжэ тоолоноб: хэдышье орёо хүшэр асуудалнуудые шиидхэжэ, хүшэр хүндэ, заримдаа гашуудалтай баримтануудтай ушаржа байгаашье һаа, партиин ба арадай шиидхэжэ байһан хэрэгэй түүхэтэ хэмжээн тухай мартаха зэргэгүйбди. Манай ажабайдалда бэрхэшээлнүүдэй ушаржа, юумэнэй хоморой, шиидхэгдээгүй асуудалнуудай олон байхада хараа шэглэлээ алдажа болохо.

Хубилган шэнэдхэлгын хараа шугамай хэр зүб байһан тушаа зааханшье һэжэг түрэхэ үндэһэ баримта үгы. Тэрэ мандаа арад зондо хэрэгтэй, орондомнай тон шухала. Манай бүхы ажал ябуулгада энэ гол үнэмшэлгые баримталха зэргэтэйбди. Тиимэһээ гэдэргээ бусангүй, харин урагшаа дабшажа, хубилган шэнэдхэлгын политикаһаа арсажа бэшэ, харин тэрэниие улам гүнзэгырүүлжэ, хэлбэришэгүйгөөр ба эрид шууд бэелүүлжэ, бүхы асуудалнуудта харюунуудые бэдэрхэ хэрэгтэй. Юундэ энээн тухай хэлэнэбиб гэбэл, нэгэ зариман бидэниие гэдэргэмнай татадаг, харин нүгөөдүүлынь хайшаашье зориһоноо бодонгүйгөөр, урагшаа шармайхые урялдаг байна. Харин бидэ өөрынгөө политикые залан сэхээр, бодолтойгоор ба батаар бэелүүлхэ ёһотойбди.

Энээн тухай һанажа ябаха гэзшэ юундэ шухалаб гэбэл, бидэ мүнөө үедэ хубилган шэнэдхэхэ хэрэгэй эгээл хүшэр хүндэ шатада байнабди. Хаагалгада үзэгдэдэг горитой таһалдалнууд, социально-экономическа асуудалнуудай бүхы дээрээ шангаар табигдадаг болоһониинь, энэ үндэһэ һуури дээрэ үе үе болодог забастовконууд; этническэ үндэһэ һуури дээрэ болодог зүришэлдөөнүүд, сепаратис, түбһөө һалаха шэглэлнүүд; гэмгүй һайн бодолнуудай хажуугаар социализмда харша али болохо бодолнуудай зэдэлдэг зүндоо болоһон митингнүүд; уголовно гэмтэ ябадалай олошоролго, ниитын арюун зүб ябадалай хэмжээнэй доошололго — эдэ бүгэдэ манай мүнөөдэрэй байдалда үзэгдэнэ. Энэмнай — бэһэл дүтэһөө һайнаар харагдаһан манай үе саг болоно. Бүхы юумэнэй үнгэрхые, һайн тээшээ хубилхые хүлеэгээд байха бэшэ, харин хүшэр хүндэ байдалые түргөөр дабахын, манай гүрэнэй онгосые сэбэр уһан замда оруулхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ зэргэтэйбди.

Хүндэтэ нүхэдүүд, таанадгүйгөөр эдэ бүгэдэ бүтэхэгүй. Манай бүхы комсомол, бүхы совет залуушуул, ороной хүбүүд, басагад эдэ бүхы хэрэгүүдтэ айхабтар ехэ үүргэ дүүргэхэ аргатай ба дүүргэхэ зэргэтэй.

Юундэ иимэ хүшэр хүндэ байдал тохёолдоо гэзшэб? Нэгэ байдалһаа нүгөөдэдэ шэлжэн оролгын шатада оромнай байна гэжэ би хэлээ һэм. Үнэхөөрөөшье, манай экономикодо хоёр зээдэй хоорондо байна гэжэ хэлэжэ болохо. Захирха гурим болюулагдаа, гэбэшье экономическа эрхэ нүхэсэлнүүдые хэрэглэлгэдэ, ажалдаа үндэр дүнгүүдые түйлахаар хүнүүдые урмашуулгада, хүнэй зохёохы бүхы арга боломжонуудые элирүүлгэдэ үндэһэлдэг шэнэ гурим хүсэндөө үшөө гүйсэд ороодүй. Политическэ оршондошье иимэ байдал үзэгдэнэ: политическэ манлайн шэнэ үүргын ёһоор парти ажахые хүтэлбэрилхэ, гүрэнэй ажабайдалай бусад бодото асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгһээ зарим тэды арсажа эхилээ, харин шэнэ советүүд һаял тогтонижоно, засагай уялгануудаа дүүрэн хэмжээгээр дүүргэнэгүй, һайн аппарат бүридхөөгүй. Мүнөөнэй тулада хуулиин үндэһэ һуури одоошье бии болоо. Үсэгэлдэр нютагуудай өөрөө өөрыгөө хүтэлбэрилхэ ба нютагай ажахы тухай Верховно Советэй баталһан Хуулиие би хараада абанаб.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, бидэ нэгэ гуримһаа гараад, нүгөөдэдэнь үшөө ороогүй байнабди. Үнэхөөрөөшье, ниитын ажал ябуулгын бүхы оршомдо шэлжэн оролгын иимэ байдал үзэгдэнэ. Энэмнай партидашье бэһэл хабаатай: хубилган шэнэдхэхэ хэрэгые бэелүүлэгшын гол үүргые дүүргэһэн зандаа. Гэхэ зуура, тэрэ өөрөө эрид шууд хубилган шэнэдхэгдэхэ ёһотой, бэшээр һаа, түрүү хараа шугамуудһаа түригдэхэ аюул тэрээндэ тохёолдохо.

Шэлэгдэһэн замай гол зүйлнүүдые, хубилган шэнэдхэлгын үг зорилгонуудые, шэнэдхэгдэжэ байгаа социалис обществодо партиин үүргые тодорхойлһон Платформын мандаа бии байһаниинь тон шухала. Коммунистнуудай, бүхы арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһан Платформо, шэнэ Уставай проектшье ондо ондоогоор хүлеэн абтана. Олон нэмэлтэнүүд оруулагдана, ажаглалтанууд, үндэһэ баримтатай шүүмжэлэл хэлэгдэнэ. Эдэ документнүүдые хүсэлдүүлэн бэлдэхэдэ, зүбшэн хэлсэхэдэ, партийна съезд дээрэшье эдэ бүгэдэ ёһотойгоор согсологдохо зэргэтэй.

Гэхэтэй хамта, шэлэһэн замһаань партиие хэдүүрүүлхэ һэдэлгэнүүдтэй, тэрэниие һандаргаха аюултай ушарһан байнабди. Нэгэ талаһаа, хубилган шэнэдхэлгын хэрэгые үргэдхэхэ ябадалһаа айдаг гү, али бүри Сталинай үедэ бии болоһон аад, үнгэрһэн арбаад жэлнүүдтэ ехээр хубилаагүй ажабайдалай түхэл янзануудта, гэдэргээ бусахые сэхэ урялдаг хуушанай үзэл баримталдаг хэлбэриин байгуулагдаа. Иимэ бусалгань оронииe хосоролто байдалда оруулха, тэрэниие һөргэхэ али болохо арга боломжые алдуулха һэн. Урдань үзэгдэдэг байһан алалга хюдалгаар, үнэн зүб бэшэ ябадалаар, олон тоото гээлтэ хоролтоор, үгытэй ядуу байдалай һүжэрэлтөөр энэ бусалтань зайлашагүй үдэшэгдэхэ һэн гэжэ би хэлэнэшьегүйб.

Эрхэтэнэй бата хараа бодолтой болохын тула эдэ бүгэдэ юундэ хүргэжэ болохоб гэжэ ойлгохо ёһотойбди. Манай оронииe гэдэргэнь бусааха, бидэндэ олгогдоһон эрхэ сүлөө алдуулха гэһэн һэдэлгэнүүдые манай арад, түбхын түрүүн залуушуул эрид шууд буруушааха байха гэжэ этигэнэб.

Нүгөө талаһаа, социалис гол ёһонуудһаа арсахые, 1917 оной Октябрьһаа хойшо гаталагдаһан бүхы замые алдуутай гэжэ тоолохые обществодо дуулдахана. Энэнь манай түүхэтэ дүй дүршэлэй бүтэмжэтэй шухала хубинь болохо социальна түйлалтануудта аюул тохёолдуулха, ниитын хүгжэлтын гол замһаа хадуурха гэһэн удхатай байна. Юуб гэбэл, социалис олохон үг зорилгонууд болон үнэтэ шухаг зүйлнүүд XXI зуун жэлэй богоһо дээрэ бүхы хүн түрэлтэнэй ажабайдалай нормо болоо, боложо байна бшуу. Тиин манай бүтэмжэтэй дүй дүршэлэй үгы байгаа һаа, мүнөөнэй хүгжэлтэ дэбжэлтэ тад ондоо байха һэн гэжэ бүгэдэндэ мэдэрэгдэнхэй.

Энэнь хүшэр хүндэ эрхэ байдалда оронииe индустрижүүлхын түлөө, мүнөөнэй эрдэм ухаан ба техникэ байгуулхын түлөө тэмсэһэн, дайнай бүхы бэрхэшээлнүүдые дабажа гараһан, Илалта түйлажа, Европын арадуудта эрхэ сүлөө олгоһон аха үеын совет хүнүүдэй дурасхаалые мартаха гэһэн удхатай байха һэн.

Хуушанай үзэл баримталдаг гү, али хэмһээ хэтэрмэ үзэл баримталдаг хараа бодол хүнүүд номножо байг лэ, юунэй аюул байха юм гэжэ таанад хэлэжэ болохот. Олондо мэдээсэхэ ба олон ондоо һанамжатай байха ябадалые хубилган шэнэдхэлгын ашаар орон дотор батадхагдажа байһан демократиин зайлашагүй зүйлнүүд гэжэ бидэ үнэхөөрөөшье тоолонобди. Конституцяар батадхагдаһан манай гүрэнэй ба ниитын байгуулалтын гол ёһонуудта зүришэхэ бэшэ һаань, ямаршье хараа бодол дэлгэрүүлхэ арга боломжо олгогдохо ха юм.

Теэд ушарынь гэбэл, политическэ талаар олон ондоо һанамжануудай хэлэгдэдэг болоходо, анархистнуудһаа эхилээд монархистнууд хүрэтэр манай общество дотор бии болоһон политическэ хэлбэринүүд, националис ба шовинис элдэб янзын хараа бодол идхагшад засагай түлөө тэмсэл бүри эдэбхитэйгээр ябуулна. Бидэ энээниие харангүй, энээндэнь ёһотойгоор харюусангүй байха эрхэгүйбди. Парти, Центральна Комитет өөрынгөө хараа бодолые элеэр тодорхойлонхой. 1917 оной Октябрьда Ленинэй большевигүүдэй, арадай шэлэһэн замһаа арсаха бэшэ, харин социализмые революционно ёһоор шэнэдхэхэ гэзшэ мүнөөнэй шатадахи манай зорилго болоно. Нэн түрүүн общество дотор эрхэ сүлөө, социальна үнэн зүб байдалые үргэдхэлгын аша туһада оронсо эрид шууд шэнэдхэхэ, тэрэнэй экономикын, социальна ба политическэ байгууламжые шэнэдхэхэ гэзшэ манай зорилго мүн. Зэргэнүүдээ хубилган шэнэдхэхэ зуураа, хүдэлмэришэн ангиин, ажалшан таряашадай, арадай интеллигенциин аша туһые элирхэйлэн харуулха, социалис үг зорилгонуудые бэелүүлхэ гэһэн гол үүргые парти сахин үлөөхэ ёһотой. Иимэ үзэл бодолтойгоор ээлжээтэ партийна съездэ бэлдэнэбди. Съездын хүдэлмэридэшье энэ үзэл бодол гол түлэб баримталагдаха гэжэ этигэнэб.

Тиин комсомолой үзэл сурталай-политическэ ямар шэглэл шэлэхэ байһандань бидэ айхабтар ехэ удха шанар олгоно гэзшэбди. Октябриин һүүлээрхи бүхы жэлнүүдэй туршада манай залуушуулай эмхи залуушуулай дунда партиин түшэг тулгуурынь байдаг байгаа. Партиин болон комсомолой хоорондохи харилсаануудай түүхэ нэгэ адли байгаагүй. Урда жэлнүүдтэ эдэ харилсаанууд албадан захирха гуримай ёһоор байгуулагдадаг һэн. Комсомолой организацинууд партиин хабсаралта гэжэ тоологдодог, бодото дээрээ бэеэ даанхай байдалынь нилээн хаһагдаһан байха юм. Эдэ бүгэдэ дабтагдаха ёһогүй, нилээн хэмжээгээр дабагдаа гэзшэ. Нүхэдүүд, танай съездын шэлэхэ үзэл сурталай-политическэ хараа шугамай удха шанар бүришье дээшэлнэ. Комсомол өөрынгөө үүргэһээ зайсахагүй, партитай зэргэлээд партитай суггаа саашаа дабшаха гэжэ этигэжэ байһанаа элирхэйлхыемни зүбшөөгыт.

Энэрхы ёһото демократическа социализм байгуулха гэзшэ нэрэ түрэтэ зорилго мүн. Тэрэниие бодото дээрэнь бэелүүлгэ залуу үетэнэй ами наһанай хэрэг, ороной ба арадай аша туһада тэрэнэй революционно ажал ябуулга болохо зэргэтэй.

Иимэ нэгэ гол асуудал дээрэ тогтохо хүсэлэнтэйб. Тэрэниие шиидхэлгэһээ комсомолой ба бүхы ороной ерээдүй бэһэл дулдыдаха байна. Элдэб һайн юумэ найдуулһан, уршаг түбэгтэ үйлэ хэрэгүүдтэ хүргэхэдөө болохо этэгээдүүдтэ этигэхэгүй гэзшэ тон шухала гэжэ һананаб. Национализм тухай хэлэнэб.

Националис гэһэн ойлгосоһоо национальна гэзшые тодоор илгахые хүсэнэб. Өөрынгөө онсо шэнжые, хэлые, ажабайдалай ёһо заншалнуудые, түүхэтэ дурасхаалые үлөөхэ гэһэн наци бүхэнэй хуулита, үнэн зүб эрмэлзэл — хүнэй үндэһэн мэдэрэлдэ хабаатай бүхы юумэн түрүүшынь ойлгосо болоно. Мүнөө үедэ манай нацинууд хоорондын харилсаануудай оршондо боложо байһан үйлэ хэрэгүүдтэ сэгнэлтэ үгэхэ гэнгүйгөөр, Совет Федерациие эрид хубилгаха замаар манай бүхы арадуудай гол шухала эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха гэзшэ гол зорилгомнай болоно гэжэ манай парти, гүрэнэй засагай зургаанууд, Президент байһан би тоолодогбди гэжэл хэлэжэ байнаб.

Национализм тад ондоо юумэн aaб даа. Өөрынгөө арадай аша туһые, үлүү ехэ эрхэтэй байлгыень ондоо арадуудай аша туһые хараада абангүй гү, али тэдэнэрэй аша туһые хаһажа хангаха эрмэлзэл национализм болоно гээд би тон богонёор тодорхойлхо байнаб. Тиимэһээ заримашуулай национализм нүгөөдүүлэй национализм лэ һэрэхэ байһаниинь эли гэжэ һанагдана. Энэ һанамжа бодото дээрэнь батадхан харуулһан жэшээнүүдые бидэнэр мүнөөдэр мэдэхэ болоод байнабди. Бэе бэедээ үзэн ядангяар хандалгын ёро муута дүхэриг соохоо гарахада айхабтар хүндэ гээд мэдэрхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, энээниие шье манай мүнөөнэй бодото байдалдо харанабди. Национализм хадаа бүхы талаараа айхабтар аймшагтай юумэн гэзшэ. Илангаяа залуу үетэнэй ухаан бодолые ээлээ һаа бүришье аймшагтай. Энэ хадаа ухаан бодолой һайн хүсые шэргээдэг, юумые бодолтойгоор хараха мэдэрэлые унтараадаг юумэн болоно. Тиимэһээ комсомолой эмхидхэлэй талаар хэды ехээр хубилаашье һаань, тэрэнэй байгууламжын болон программын талаар ямаршье шиидхэбэринүүдэй абтаа һаань, энэ эмхиин бии байлгын эрхэ нүхэсэл болгогдон, энээһээ байтагай манай олонациональна гүрэниие бүри бүтэнөөр үлөөлгын эрхэ нүхэсэл болгогдон, интернационализмын ёһо гурим тэрэ зангаараа үлөөгдэхэ зэргэтэй.

Маркс болон Энгельсэй «Коммунис партиин манифест» соо соносхоһон энэ агуу ехэ сурталда харшаар хэлэгдэдэг бүхы гэжэ буруу гэмнэлгэнүүдые зайсуулха шухала. Нацинуудай бэе бэетэеэ «Пролетарска нэгэ тогоон» соо ниилэлгэ тухай һанал бодолые иихэдээ хараада абанаб. Иигэжэ хэлэхэ арга боломжо манай теоретигүүд һая үнгэрһэн сагта олгодог байгаа. Гадна бодото ажабайдалда захиран зонхилолгын, албан хэйрог байгууламжа интернационализмын бодото удхые буруугаар харуулдаг, бултанда нэгэн адли юумые ойлгуулхые һэдэдэг, нацинуудай нэгэдэлгые түргэдхэхые оролдодог, бүхэли арадуудта үнэн зүб бэшээр хандадаг байгаа ха юм.

Иимэ байгаа. Зүгөөр бүхы манай арадуудай олон жэлэй ажалай дүн болоһон айхабтар ехэ оюун һайхан капиталые эдэ бүгэдэ эсэслэн хазагайруулжа шадаагүй. Нацинуудай өөрөө өөрыгөө хүтэлбэрилгые, бэеэ дааһан байдалые, онсо өөрынгөө илгаае үлөөлгые сахиха шухала байһаниие хэзээдэшье буруушаагаагүй интернациональна үзэл сурталай удха шанарые эдэ бүгэдэ бага болгожо шадахагүй. Тус үзэл сурталай ажабайдалһаа үндэһэтэй байһаниие Европын болон бүхы дэлхэйн дүй дүршэл харуулна. Бүхы хүн түрэлтэн олон шата, олон бэрхэшээлнүүдые дабажа, улам үргэн экономическа, соёлой, политическэ болон юрын зоной хоорондохи харилсаануудай хүгжэлтэ тэршэ залан шуудаар дабшажа байна. Сүлөөтэ нацинууд бэеэ даан байбашье, нэгэн бүхэли хүн түрэлтэнэй бүлэ болон улам ехээр нэгэдэнэ.

Тиимэһээ дэлхэйн цивилизациин хүгжэлтын хараа шэглэлдэ харша зам руу богонихоншье болзор соо хадууран ошохогүйн тулада энээн тухай ходо һанажа ябадаг байял. Харин иимэ аюул бии. Энээниие гэршэлһэн баримтануудые мэдэнэт. Тиимэһээ манай арадуудай аха дүүгэй харилсаа холбоое дүүрэнээр һэргээхэ болон хүгжөөхэ талаар ехэ эрмэлзэл гаргаха хэрэгтэй гээд залуу үетэнэй урда гол зорилго табияя. Магадгүй энэ хадаа комсомолые шэнэдхэлгын гол зорилгонуудай нэгэн боложо, энэ шэнэдхэлгын хэр амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ байһаниие шалгаха зүйл болохо аалам?

Бидэнэрые бултыемнай түрүүшын ээлжээндэ һонирхуулжа, һанаасамнай зобоожо байһан нэгэ асуудал тухай тогтохоёо һананаб. Экономикодо, зоной ажабайдалда тогтоһон байдалые хайшан гэжэ һаяын сагта һайн тээшэнь хубилгахаб, арадай байдалые, илангаяа бага салин хүлһэ абадаг зоной байдалда хайшан гэжэ хүнгэдхэхэб, хэрэглэмжын дэлгүүр дээрэхи байдалые һайжаруулхаб, ниитын ажабайдалай бүхы талануудые хорложо, зоной дурыень гутааажа байдаг юумэнэй хомор байлгые хайшан гэжэ бага багаар усадхаха гэзшэб? Тогтоод байһан байдалые шэнжэлжэ үзөөд, экономическа реформо бэелүүлгые хурдадхаха шухала гэһэн тобшолол гаргаабди. 1992—1993 онуудта дүүргэгдэхээр хараалагдаад байһан гол хэмжээ ябуулгануудые байгша ондо болон ерэхэ жэлэй эхиндэ бэелүүлхэ гээд хараалнабди.

Президент болон Президентын Советэ гүрэниие хүтэлбэрилэгшын эрхэ түлөөлэлгэнүүдые дүүрэнээр хэрэглэжэ, экономикодо хэгдэжэ байһан шэнэдхэлгэдэ, нэн түрүүн Верховно Советэй баталан абаһан бата үндэһэ һуурита хуулинуудтай зохилдуулан, ажахы эрхилэлгын шэнэ ёһо гуримуудые бодото дээрэнь ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгые хангалгада шэнэ түлхисэ үгэхэ хараатай бүлэг хэмжээнүүдые абаха гээд хараалагдаад байна.

Зүгөөр болохоёо байһан юумые бү уридшалая. Тус асуудалаар тодорхой юумэ хэлэхэһээ эрсаад, Совет правительствын тааралжатай дурадхалнуудые хаража үзэхэ гээд хараалагдаһан Президентын Советэй болон Федерациин Советэй хамтын заседани субботодо болохонь гэжэ хэлэхэ байнаб. Нэн түрүүн замаа шэлэхэ хэрэгтэй. Тиигэһэнэйнгээ һүүлдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табиха шухала. Эдэ шиидхэбэринүүд хэрэгтэйшье, айхабтар хүшэр хүндэшье байха гээд мүнөөнэй эрхэ байдалһаа уламжалхада элирнэ. Тиимэһээ ажал хэрэгээ саашадань хэйшээгээр эрхилхэб гэһэн асуудалаар национальна зүбшөөл бидэнэртэ хэрэгтэй болохо гээшэ ха.

Айхабтар шухала асуудалаар шиидхэбэри абахаяа байнабди. Харин олондо мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ олон тоото хамаг юумэн бэшэгдэнэ, хэлэгдэнэ, юун болохоб гээд дүтэрхыгөөр зааагдана. Зарим журналистнууд, хэблэлэй органууд болохоёо байгаа заседанинуудай дүнгүүдэй гарахые хүлеэнгүй экономическа хубилалтануудые эрид шууд болголгын замда гараял гээд уряална.

Гайхалтай байна: реформонуудай аалин, залан шууд бэшэ, хахад хухад байһаниие гэнтэ айхабтар эридээр шүүмжэлнэбди, энэ хэрэгые хурдадхая гээд шаг шууяа табин уряалнабди, тиигэжэ байтараа энэ хэрэгые хурдадхаха талаар абаһан дурадхалнуудтай танилсангүй, бодото байдалые шэнжэлэнгүй, айхабтар ехэ дэбжэлтэтэйгээр хашхарнабди: «Но пасаран»!

Эдэ бүгэдэ манай бодото ажабайдалда, хубилган шэнэдхэлгын үйлэ хэрэгүүдтэ ушарна. Хүсэ шадалай тон ехэ байһан комсомол залуу наһанда хэр таарахаар байнаб, тэрэл хэмжээн соо таанад бултадаа энэ талаар нарин бодомжотой байха ёһотойт. Үе сагнай иимэ ха юм. Экономическа реформые эрид шууд болголгын түсэбүүдые дүүргэхэ талаар «габшагай бригада» залуушуул болохо ёһотой. Удааралга орон соохи байдал улам хурса болгоно. Тиимэһээ замаа шэлээд, тэрээгээрээ эрид шуудаар дабшаха зэргэтэйбди.

Залуушуулда ажабайдалай оһэдын хараа зорилгонууд болон эрилтэ хэрэглэмжэнүүд бии юм аабза. Залуушуулда хабаатай асуудалнууд мүнөө үедэ нэгэ доро шэнгеэр гаргашаа гаража, ямар орёо байһаниинь бүхы дээрээ элирэн харагдаа. Тиигэжэ обществын ехэ анхаралые өөр тээшээ татаһан байна. Залуу үетэнэй улам хурсадажа байһан асуудалнуудта бодото хэрэг бэелүүлжэ хандаха хэрэгтэй гээд хубилган шэнэдхэлгэ тодоруулан харуулаа. Нэн түрүүн, залуушуулда хабаатай гүрэнэй нэгэн бүхэли политикые зохёолго болон бодото ажабайдалда бэелүүлгэ хэрэгтэй. Үшөө Бүхэсоюзна партийна XIX конференци дээрэ иимэ шиидхэбэри абтаһан байгаа. Иимэ политикын юрэнхы үндэһэ һуурииe хуулита ёһоор батадхалгатай холбоотой асуудалнууд эдэ үдэрнүүдтэ СССР-эй Верховно Советтэ харагдажа байна. Тус хуулиин проект үсэгэлдэр түрүүшын уншалгаар баталагдан абтаа гэжэ намда дуулгаба.

Тэндэ дэлгэрһэн зүбшэн хэлсэлгын үедэ элдэб ондоо, тэрэ тоодо залуушуул тухай тусхай хуулита актнуудые абалгын хэр зүб байһаниие һэжэглэһэн һанамжанууд хэлэгдэһэн байха юм. Үнэхөөрөөшье, ээлжээтэ бодомжо зохёолгодо, түбтэ шиидхэбэри абалгада гү, али ямаршьеб миллиардна зөөри үгэлгэдэ бүхы юумые абаашаха хэрэггүй гэжэ һанагдана. Гол юумэн гэхэдэ, минии һанахада, иимэ байна: залуушуулда бодото дээрээ һанаагаа зобохо ябадалда бүхы обществые эрид шуудаар шэглүүлхэ, ниитэ-политическэ болон социальна үйлэ хэрэгүүдтэ тэдэнэй адли эрхэтэйгээр хабаадалсалгые хангаха гээшэ болоно. Эдэ бүгэдэ бидэнэртэ урдань үгы байгаа. Бури тодорхойгоор хэлэхэдэ, эд зөөриһөө, үйлэдбэриһөө, засагһаа зарим тэды хэмжээгээр обществын бусад үенүүдһээ ехээр соёлой баялигуудһаа залуушуул холодуулагдаһан байгаа гэжэ мүнөөдэр хэлэхэ ёһотойбди. Энээниие дабаха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ.

Экономикын-хуулиин талаар абажа хараха болоо һаа, холын хараатайгаар залуушуулай бүхы эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха эрхэ байдал тогтоохо, хубилжа байһан экономическа харилсаануудай үедэ тэдэнэй ажалай эрхэнүүдые зүбөөр хамгаалха гэзшэ шухала болоод байна. Илангаяа ажабайдалайнь эхин шатада гүрэн болон общество залуу хүндэ туһалха ёһотой. Зүгөөр хүнэй обществодо эзэлжэ байһан һууринь юрэл ямар наһатай байһанһаань дулдыдаха бэшэ, харин тэрэнэй эрдэм мэдэсэһээ, мэргэжэл шадабариинь хэмжээнһээ, ажал хэрэгтээ хандасаһаань дулдыдаха зэргэтэй. Энэ хадаа ямаршьеб хүнгэлэлтэ болохо ёһогүй.

Залуушуулай ниитын ажабайдалда дүүрэн хэмжээгээр хабаадалсалга, политическэ талаар абаад харахада, юрын хэрэг болохо зэргэтэй. Гэбэшье эгээл һайн хуулинууд, демократи болон боложо байһан юумэн тухай олондо мэдээсэлгэ тус зорилгын бэелүүлэгдэхэ байһанай найдамтай түшэг боложо шадахагүй гэжэ хэлэхэ байнаб. Таанадай эзэлһэн һууриһаа болон эдэбхи үүсхэлһэйтнай олон юумэн дулдыдаха. Үнгэрһэн һунгалтын кампанинуудые шэнжэлхэдэ, таанадайшье, маанадайшье най-

дал харюулгад
дэрхэ хэрэг
харуулнаб
дэ хабаатайгаар
даг ажал ябуул
һан дутуу дунда
руулна, залуушуу
биин һула, эдэб
ниие харуулна
жагсаалнуудһаа
шаагүй байна
үнгэргэхэ он
политическэ
хабаадалсалгын
мүнөө дээрэ
Политическэ
ара талада залуу
ха гэзшэ парти
ществодошье
даа манай орон
түбэг болохо
үедэ иимэ байхада
шолонгуудтай
дэнэр мэдэнэбди
хы хубинуудай
шэрэлгэ, хүсэ
хуушан юумэ
обществын дэб
ушаруулга асар
Хүбүүд болон ба
хэтэнэйнгээ үйлг
досотой һайнаар
луушуулай эрхэ
нүүдые ханган ба
һаршагүй юм
холбоониинь эгээл
иигэжэ ороноо
революционно үйл
дые үнэхөөрөө эти
шэд залуушуулай
долгин дээрэ үрг
гатай байна гэжэ
Социальна тала
рахада, общество
хы эрхэ байдал, гү
тика залуу үетэнэ
нөөсэ арга болом
доруулгада, тэрэ
халгада болон ер
ябадалда нүлөөлхэ
Эдэ бүгэдэ тон ад
гээр ниитын үйлэдб
барида, арадай зо
салай байгууламжад
болон соёлдо хабаа
һуралсалда болон ко
мологдоһон зөө
үрэ ехэтэй һомолон
Энээниие бидэнэр
бди. Зүгөөр бодото
дорхой шиидхэбэри
жо үрдеэдүй байна
мнай хүбүүд, басаг
бэлэдхэлтэйгээр
ороходонь хэрэгтэй
байдал бии болгохо
руушын лэ алхаму
Эндэ асуудалнууд
дээ гансашье
хабаатай бэшэ юм
гүрэнэй, мүн комсо
уялганууд болон хэ
лоно.
Хүндэтэ нүхэдүүд
бүхэн өөрынхеэрээ
далда ородог. Тана
май онсо байһаниие
дашагүй. Юуб гэхэдэ
онсо сагта ажаһуужа
Танай залуу наһанай
хубилган шэнэдхэлгы
тай тудаба. Энэ түү
хэрэгэй гайхалтай ш
ниинь шэнээр бо
эрилтэ табина, хар
нуудай үйтан байлга
шаана, зарсан топ
юумые һандаргана
дэсын болон оюун
долой үүргые да
Үнгэрһэн сагай дүй
болон хуушан эрдэм
зүб харюу үгэдэггү
олон юумые общ
өөртөө туһатайгаар
болон шэнээр нэхэ
надые, залуушуулые
байна.
Тодорхойгоор аба
дэ, ерээдүй руу б
шэглүүлэгдэһэн хала
во соо боложо бай
үйлэ хэрэгүүд айхаб
хэмжээтэй хубилалта
хала хэрэгтэй байһа
доор харуулна гэз
найдамтайгаар хэлэ
Тэдэнэр һүүлэй һуу
ходоо, залуушуулда
һанаанда болон ажаб
түсэбүүдтэ сэхэ хаба
нэрэй урда сагай та
хабтар хүндэ зори
бэелүүлжэ, энэ зам
дабшаял.

Съездын делегаду
тоото асуудалнууд
Горбачев харюусаба
нууд болон харюуну
дэ толилогдохо.

Зураглал

ДҮРБЭН ТЭГШЭ ДҮРШЭЛТЭЙ

— Иишэ түрүүшынхеэ ерэжэ хүдэлжэ эхилһээрни хорин найман жэл болохонь. Саг гээшэмнай ямар гайхалтай түргэнөөр үнгэрэн ошоно гээшэб. Арбан табан наһатай басаган наймадахи класс дүүргээд, зунайнгаа амаралтын үедэ эсэгынгээ хүдэлдэг газарта ерэжэ, нэгэ бага ажаллаад байхадаа, Уфа хотын полиграфическа училищида һурахаяа ошоо һэм,—гэжэ Любовь Семеновна Плешкова ажалайнгаа намтарай эхин үдэрнүүдые дурсан хөөрэнэ.

— Манай Любовь Семеновна уран гартай, дүрбэн тэгшэ мэргэжэлтэйшүүлэй нэгэн болоно. Училищи дүүргээд, газетэ барлан хэблэхэ мэргэжэлтэй болоод бусаа һэн. Удаань наборщигой, линотипистын, верстальщигай мэргэжэл шудалаа юм,—гэжэ олон жэлэй хугасаа соо типографиин директор ябаһан, ажалай болон дайнай ветеран Рабжа Жабасвич Шангиновтай уулзажа хөөрэлдэхэдэмни, Плешкова тухай магтан хэлээ һэн.

Мүнөө Л. С. Плешкова Хориин типографиин эгээл дүршэлтэй мэргэжэлтэдэй тоодо ороно. Тэрэнэй ажалай дэбтэр абажа хараа һаатнай, «Хориин типографида барлан хэблэгшээр ажалда абтаба», удаань «Уфа хотын полиграфическа училищида эльгээгдэбэ», дахинаа бусажа ерээд, «барлан хэблэгшээр ажалда абтаба» гэһэн мүрнүүдые уншажа болохот. Тэрэ гэһэнһээ хойшо ондоо мүрнүүд тэндэнь бэшэгдээгүй юм.

Олон жэлэй хугасаада ходол жэшээтэй һайнаар хүдэлһэн Л. С. Плешкова олон тоото магтаалай грамотануудаар шагнагданхай юм. Тэдэнэйнь дундаһаа нэгэ зариманиинь тэндэнь оруулагданхай байна.

Хориин типографиин шэнэ байрада орожо, тэндэ хүдэлжэ байһан хүнүүдтэй хөөрэлдэхэдөө, Плешкова тухай нүхэдэйнь талаһаа магтаалай үгэнүүдые олон удаа шагнаа, дуулаа хүм.

— Бидэтнай үнинэй хүдэлмэришэн, ажалай ветеран, коммунист Любовь Семеновна Плешковагаа ажалша коллективэйнгээ советэй түрүүлэгшээр һунгаа зомди. Энэ нүхэрнай ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Һанаһан бодолоо, хүсэһэн зорилгоо заабол бэелүүлһэн байдаг,—гэжэ типографиин үнинэй хүдэлмэрилэгшэ, линотип түхэлэй оньһон машинаар үзэгүүдые холбон, үгэнүүд болгоод, мүр мүрөөрнь барлагша Владимир Очиржапович Базарон хэлэнэ.

— Минии мэргэжэлээ шэлээд, эндэ хүдэлжэ эхилһэн түрүүшымни үдэрһөө Любовь Семеновна минии мэдэхэгүй байһан олон юумэ харуулжа, ойлгуулжа үгөө һэн,—гэжэ Эрдэм Мухаршанов хөөрэнэ.

Типографиин залуу хүдэлмэрилэгшэд Эрдэм Мухаршанов, Василий Дьячковский, Дарима Дьячковская гэгшэдэй ажалайнь эхин замда һурган хүмүүжүүлэгшэ, партиин гэшүүн Л. С. Плешковагай оруулһан хубита ехэ юм гээд хэлэхэдэ, алдуу болохогүй байха. Имагтал дүршэлтэй полиграфисттай зэргэлэн хүдэлхэдөө, залуушуул ажалдаа хэлэн абамаар олон юумэ ойлгон абаа.

Түрүү хүдэлмэрилэгшэ, ажалша коллективэй советэй түрүүлэгшэ Любовь Семеновна Плешковагай дүрэ зураг коллективэйнгээ Хүндэлэлэй самбарта һүүлэй хэдэн жэлэй туршата таллгарлагүй үлгөөтэй байдаг. Тэрээн тухай районой «Шэнэ Үдэ» газетын хуудаһанууд дээрэ бэшэгдэһэн, сэдьхэлдэ дулаахан зураглалнууд толилогдоһон байха юм.

— Мүнөө линотип түхэлэй оньһон техникээр хүдэлжэ, «Удинская новь», «Шэнэ Үдэ», газетэнүүдтэ толилогдоһон материалнуудые мүрнүүд болгон гаргагшаар һүүлэй үедэ хүдэлжэ байнаб. Бэлэн болгогдоһон хуудаһануудыешье барлан сохижо, хэблэн гаргажа, уншагшадта хүргэдэгби. Типографиин хүдэлмэришэдэй хэдэг булта шахуу мэргэжэлэйнь ажал бүтээжэ шадахаар бэлэдхэлтэй болонхойб. Манай полиграфиин гаргаһан элдэб техникэтэй һонирхон танилсаха гэжэ оролдодогби. Өөрын эдэбхи үүсхэлгүйгөөр ямаршье шэнэ юумые шудалан абажа шадахагүй, ха юмши, — гэжэ Плешкова хөөрэнэ.

— Хэзээшье, мэдэһээр, даабһан ажалдаа ханамжатайгаар хандаһан, эдэбхи үүсхэл гаргаһан, жаяг журамтайгаар хүдэлһэн хүнүүд эсэсэй үндэр дүнгүүдые түйлаһан лэ байдаг. Тиимэ хүнүүдэй тоодо манай районой типографиин түрүү полиграфист, коммунис ажалай ударник, партиин гэшүүн Любовь Семеновна Плешкова ороно,—гэжэ «Шэнэ Үдэ» газетын редакторай орлогшо Г. Ч-Д. Дашицыренов хэлэнэ.

Л. С. Плешковагай барлан гаргаһан газетэнүүд ходол һайн шанартай, хүнэй уншахада, үзэг, мүр бүхэниинь нягтаар сохигдоһон байдаг юм.

Хориин районой ород, буряад хэлэнүүд дээрэ барлагдан гарадаг газетэнүүдые ниитэлхэ хэрэгтэ Л. С. Плешковагай оруулһан хубита тон лэ ехэ юм гээд тэмдэглэхэдэ, багаханшье алдуу болохогүй байһаниинь мэдээжэ гээшэ.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хориин районой типографиин түрүү полиграфист, ажалша коллективэй советэй түрүүлэгшэ Л. С. Плешкова.

А. ЦЫДЕНОВЭЙ фото.

Совет ор… ДОТО…

МИНСК. Һаяхан Белоруссида нээгдэһэн национальна киногой һайндэр «Хабар—90» гэжэ дэмы нэрлэгдээгүй. «Беларусьфильм» гэжэ республикын түрүү студи энэ хабартаа дүшэ гаран шэнэ фильмүүдые харагшадта дурадхаа юм.

НОРИЛЬСК. (Красноярска хизаар). Ходын Хойто зүгэй Норильск хотодо «Хүгжэм үхибүүдтэ ба эдиршүүлдэ» гэһэн заншалта долоон хоног үнгэргэгдэнэ. П. И. Чайковскиин түрэһөөр 150 жэлдэ тэрэ зорюулагдана. Хотын хүгжэмтэ бүхы һургуулинуудай хүмүүжэмэлнүүд концертнүүдтэ хабаадана. Мультипликационно фильмүүдэй бүхэсоюзна ба уласхоорондын конкурснуудай лауреат, композитор Георгий Гладков фестивалиин айлшан болоо. Горно-металлургическа комбинадай соёлой болон ажалай ордондо тэрэнэй концертнүүд үнгэргэгдэнэ.

ДЖЕЗКАЗГАН. Ашагта малтамал шанаржуулгын «Джезказганцветмет» гэһэн эрдэмэй-үйлэдбэриин нэгэдэлэй фабрикын загаһа баридаг бригада проходнойһоо гарангүй, загаһа барина. Нэгэдэлэй хамһабариин ажахыда 300 шахуу килограмм карп баригдаа. Иимэ загаһа үсхэбэрилхын тула хуушарһан түхеэрэлгэ тааруулжа, хэрэгтэй зүйлнүүдээр хангаһан байгаа.

НОВГОРОД. Һаяхан Новгородско областьдо «Энэрхы сэдьхэл» гэһэн радиомарафон түгэсэбэ. Инвалидуудай бүлгэмтэй ба В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Хүүгэдэй совет жасын отделенитэй хамта нютагай радио «Үбшэн ба инвалид үхибүүдтэ туһалаябди» гэһэн уряа доро тэрэниие үнгэргэһэн юм. Долоон хоногой туршада банкда нээгдэһэн тусхай тоосоогоор 489 мянган түхэриг ба 24 мянган валютна түхэриг, элдэб эд бараан ороо юм.

ДАУГАВПИЛС (Латвиин ССР). «Эглайне» совхоздо автомобилиин запчастьнуудые үйлэдбэрилхэ цех нээгдээ. Үйлэдбэриин «Сарканайс квадратс» нэгэдэлэй ба пластмасса үйлэдбэрилгын заводой туһаламжаар тэрэ баригдажа, түхеэрэгдээ һэн. Цехтэ оройдоол хорин хүн хүдэлнэ. Мүнөө жэлдэ хэдэн миллион деталь үйлэдбэрилэгдэхээр хараалагдана. Хүн бүхэнэй оруулһан хубитын хэмжээгээр цехэй гэшүүд ашаг олзоёо хубааха юм. Гадна совхозой цех үнеэ һаадаг түхеэрэлгэнүүдэй клапануудые үйлэдбэрилхэ болонхой.

ДНЕПРОПЕТРОВСК. Югославиин, Украинын, РСФСР-эй, Казахстанай, Молдавиин ба Гру-

зиин эрдэмэй эмхи
дай хүтэлбэрилэгшэд
тэдэй болон селек
дэй эмхидхэлэй с
байгуулагдаһан со
виин хамтын нэгэдэл
шэнэ сортнуудые б
ба кукурузын хүрэ
ургуулха талаар хү
долгонуудаа нэгэдү
курузын талаар эрд
бэриин «Днепр» нэ
мэ сесси болоһон
баян ургаса үгэдэ
дые бии болгохо,
нүүдэй дүй дүрш
абалсаха, үрэһэ хүр
соруулха хамтын
нуудые бариха гээш
рондын шэнэ иэ
уялга болоно.

ДНЕПРОПЕТРОВС
риин «Днепропетро
байновый завод» нэ
нэ техникэ тэжээлэй
ряаха хүдэлмэрие
жоруулха арга ол
МБК-2,7 түхэлэй све
хэ комплекс эндэ
олоор бүтээгдэжэ
нөө. жэлдэ ажахы
арендаторнууд, гэр
мэнүүд мянгаад ик
худалдажа абаха а
ха.

«...ЭБЭРНҮҮДТЭЛ ЭЖЭЛ...»

жуулһыень лаб мэдэнэгүйб. Зүгөөр лэ мүнөө Мүнхэ Дугар хоёр — Лубсандоржын хүбүүд — милиционерэй хүнгэн бэшэ хүдэлмэриин хүндэ ашаа хоёр мүр дээрээ даажа абанхай. Дугар милициин дээдэ һургуули Хабаровск хотодо дүүргээд, Нерчинско-Заводской районд о хүдэлнэ. Харин уншагшадтаая минии танилсуулха гэһэн хүн — Ново-Орловск тосхоной ахалагша участково инспектор, милициин ахалагша лейтенант Мунко Лубсандоржиев мүн.

Милициин ажалай дүнгүүдые хайшан гээд сэгнэдэгыень мэдэхэ бэшэ хадаа, «эрхим хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө нэгэн тухай хөөрэжэ үгыт даа» гэһэн гүйлтатайгаар милициин окружной таһагай начальнигай орлогшонор Балдан Басатуевич Цыбикжапов Владимир Санжимитупович Доржиев хоёрто хандахадамни:

— Үглөөдэр 10-аад сагта ерээрэйгты. Социалис мүрысөөндэ дүрбэ дахин илагша, мүнөө жэлэй хоёр кварталай дүнгүүдээр эрхимлэжэ ябаһан Мунко Лубсандоржиевтай танилсуулхабди,—гэжэ үгэеэ үгөө һэн.

...Ага тосхоной Комсомольско үйлсэдэ оршодог милициин зургаанай байшан соо ехэл хүлгөөтэй. Тухайлхадам, үглөө бүри үнгэргэгдэдэг түсэблэлгэ-зүблөөн һаял дүүрээд байһан янзатай.

Уулзаха хүнөө оложо, сүлөө байһан нэгэ таһалга соо оромсоорoo:

— Яагаад милиционер болоо һэмта,—гэжэ сэхэ асуубаб.

— Тамни «эшэгэнэй эбэрнүүдые хам бари» гэһэндэл, яагаа сошордомоор, гансата харюу үгэжэрхихэнь түлгүүхэн асуудал һураба гээшэбта,—гээд, нүхэрни намайе ехэл шэртэн адаглашаһан янзатай. Тон гүлмэр залууханаар харагдаһан сэбэрхэн сагаан шарайнь халташье хубилангүй, «хамаагүй, хаба шадалаа туршалсаял даа» гэһэншүү янзатай мэхэтэйхэн миһэрэл үзэгдэбэ.

— Тобшохоноор харюусажа туршаһуулби даа. Сэхыень хэлэхэдэ, намайе дүү хүбүүмни — Дугар милиционер болгоо юм. Дулдаргын дунда һургуулиин һүүлээр Шэтын багшанарай институтдай физмат дүүргээд, Хара-Шэбэртэдэ багшалха үедэмни Дугар милициин мэргэжэлтэй болоо һэн. Уулзахадаал, ёһотой мэндэшэлэлдэһэнэй удаа өөрынгөө ажал тухай хөөрэшэхэ. Заримдаа хашартайш болошохо, олонхи ушарта һонирхожо шагнахаш. Тииһээр милициин хүдэлмэридэ орохо гэжэ шиидээ һэм. Һаһаар хэрээнигүй холо илгаатайшье һаа, тон дүтымни, бүхы нюусаяа нөөсэлэнгүй бултыень хөөрэлдэжэ ябадаг, зохистой зүбшэл-заабари үгэдэг, ахаһаамни өөрэгүй болоһон хүн Доржо Лыгдынович Найданов гээшэ. Тэрэнэй зууршалалгаар ажалда ороходом, иигэжэ хэлээ һэн: «Энэ үдэрһөө хойшо Доржо та хоёр үхэрэй эжэл эбэрнүүдтэл адли болобо гээшэт».

— Ажал тухайгаа тобшохоноор хөөрэжэ үгыт!

— Манай харьяата участок тон хүндэ, тон орёо газарнуудай нэгэн гээшэ. Нэгэдэхеэр, тэндэмнай түрмын байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ ааб даа. Табигдаһан зоной хахадһаа олонхинь, илангаяа залуушуул, тосхондо үлэшэнэ. Гэмээ сагааргашье һаа, бултадаа сэбэр сэмсэгэр болоожо, дардам харгыда гараа гэхын аргагүй. Абари зангыньшье хуушанайнгаал «хогшолтой» байхаяа һанаха. Хоёрдохёор, һуурижаһан, нютагжаһан зоной үсөөн дээрэһээ тосхондо ажаһуугшадай хоорондын харилсаан, нүхэд ёһоной барисаан бата бэхөөр тогтонижоогүй гэжэ адаглам маар. Гурбадахяар, унаагүй, ябаган хүнэй һанаһан хэрэгээ саг дары бүтээжэрхихэнь бэрхэтэйшэг даа. Тиибэ ябабашье гурбуулан—М. Х. Курбанов, В. Д. Жапов — арад зоной амгалан тайбан байдал хамгаалха, гэмтэ ябадал һэргылхэ, хулгай худал элирүүлхэ (милициин ажал бултыень тоолон багсаамжалжа барахагүйт) талаар шадабари мэргэжэлээ элсүүлхые оролдонобди. Гэхэтэй хамта эндэ алба хэхэдэ яһала урматай. Орловскын шанаржуулгын комбинадай коллектив, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэд, илангаяа директор Былков, нютагай эдэбхитэд, үргэн ниитэ арад зон манай ажалда анхаралаа хандуулжа, али болохо туһалдаг.

— Саашанхи хараа түсэбүүд?

— Эндэмнай милициин таһаг нээгдэхэнь. Энэ ехэ һайшаамаар хэрэг болоно. Зомнай олошорхо, харюусалгамнай улам дээшэлхэ бшуу. 35 хүнһөө бүридэһэн һайн дуранай тусхай дружина эмхидхэгдэнхэй. Тэдэнэр цех бүхэнһөө һунгагдажа, комбинадай дирекциин үмэнэһөө баталагданхай. Зорилгонь — һүниин харуул. Иимэ хэмжээ ябуулгануудай хараалагдаад байхадаа, тосхоной ажалшадай «минии милици — намайе хамгаална» гэхэ эрхэ нүхэсэлтэй болохонь дамжаггүй. Энээниие бэелүүлгэ — манай хараа түсэб, һангин уялга болоно.

— Тон һүүлэй уршагта ябадалнуудай нэгэн тухай гү, али хуули хазагайрууһан тухай хөөрэжэ үгыт.

— Һаял арба гарахадажа ябаһан бүлэг үхибүүд хулгай хэжэ байһаар баригдаа. Тэдэнэртэй нилээд шанга хөөрэлдөө хэхэһээ гадна, түрэлхидтэнь дуулгажа, иимэ ушарай дахинаа дабтагдахагүйн тула зохистой хэмжээнүүдые хараалан хайбди. Имагтал үргэн ниитэ арад зондо, эдэбхитэдтэ, ажалша коллективүүдтэ түшэглэн, хуули хазагайруулалгатай, гэмтэ ябадал гаргагшадтай эрид тэмсэхэ ёһотойбди. Түшэг тулгууримнай найдамтай.

«Алханын лэ һаа — милиционер, Үзөөнэйл һаа — эрдэмтэн» гэжэ округ доторнай шоглон хөөрэлдэдэг, үгүүлбэри таранхай юм. Теэд Алхана нютагһаа урган гараһан урданайшье, мүнөөдэрэйшье милиционернүүд «муу һанаатай, модон һөөтэй» зон бэшэл! Арад зоной амгалан тайбаниие нюдэнэй сэсэгы мэтэ хамгаалжа ябаһан, ябадагшье хүниие ёһотойл эрын шэнжэтэй эрэлхэг зоригтой баатарнуудай нэгэн гэжэ тоолоходомнай алдуу болохогүй.

Аглаг һайхан Алханам
Аршаан булагай нютаг лэ!
Аһан һайн хүбүүднай
Агын милициин түшэг лэ!—

гэжэ алханынхидай дуулалдаа һаань, айхабтар ехэ алдуу, эндүү болохогүй байха бээз.

Хуушанайнгаа танилнууд — милициин эрхим түлөөлэгшэд: Санжай Доржиев, милициин таһагуудай начальнигаар удаан хүдэлһэн Доржо Найданов, Дулдаргадаа дээрээ ахагүй шахуу шатаршан Гончиков, мэнэ һая золгоодоһон Мүнхэ Лубсандоржиев гэгшэдтэ доро дохин амаршалаад, Алханынхнай ёһо заншал залиршагүй дүлэ бадаруулма соггой байг гэжэ үрезнэб!

Ж. ДАШИЕВ.

АЖАЛША ХҮН ОДОДОО ХҮНДЭТЭЙ

...жаран наһандаа дүтэлжэ ябаһан, Буряадайнгаа олон нютагуудай зонтой танилсаһан, хүн зонине мэдэжэ ажаллаһаң байнаб. Бага наһан... садаха гэһэн хоёр үгын удха ...ойлгоһон, бэе дээрээ ажабайдалай ...үйтэнине туршагдаһан юм даа. ...тэнюун сагта сэлмэг һайхан шаг... зомнай сэнгэн наадажа, ажал илалта туйлагша бэлэй. Теэд зарим ...зүбүүтэ муухай ааша гаргалга ...гэжэ дуулдана. Армян, азербайжан арадуудай хоорондо зүрхэ үбшэлсөөн болоно гэжэ радио, теле..., газетэ, журналнуудай үдэр бүри ...жэ байхада, хэнэй сэдьхэл амар ... Иимэ зэрлиг аашануудай даб... тула гүрэн соомнай сэсэн шан... хэрэгтэй. Зэмэтэй хүн дүүрэн зэ... харюусалгаһаа хүнгэноор мул... хэрэгээ үргэлжэлүүлхэ ёһогүй. ...буряадай хуушан иимэ үгэ бии: «Харуу хүн мүнгэ бариха, хатуу хүн бариха». Энэ үгэ зүбөөр ...н ойлгожо хэрэглээ хада үри ...эбэртэй. Ниитынгээ зөө... һалаар хандана6ди, эршон байгаалииа, бэе бэеэ гамнаха, хайр... мартанабди. Хубилган шэнэд... худөө нютагта арендаторнууд ...үргүүлһэн дальбараа шэнги аргаа... ододоо үргүүлжэ байна. Тиигэбэ... гол үйлэдбэрилгэмнай хам... дулдыдана ха юм. Би өөрөө ...ажалда тон дуратайб. Хамсыгаа ша... булта хүдэлхэдэ ямар гоё һай... даа! Бүтээһэн ажалай булаг шэнги ..., сугтаа хүдэлһэн нүхэдэйнгөө ...харахаһаа үлүү жаргал ажалша ...эргэтэй аал!

...оноор колхозууд тоггоогдожо, хамтын ажалай илалта туйлагдажа эхилээ һэн. 1941 ондо манай Эхэ оронда фашис Германиин добтолон ороогүй һаа, худөө ажахы ямар дээшээ дэбжэхэ байгааб! Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ үбгэд, эхэнэрнүүд, багашуул морёороо модон анзаһа шэрэжэ, бухадаа буулга углажа, таряа тарижа, даагаа һүүлдэжэ, дайгаа даралсаа бэлэй. Тэдэнэй зарим нэгэн хайратайгаар мартагдаа, дүүрэн жаргал эдлээгүй. Мүнөөшье хүгшэрһэн зоноо дүүрэн хангажа шаданагүйбди.

Худөө ажахыда мүнөөдэр тон ехэ анхарал хандуулха, колхоз, совхозуудые оньһожоруулха, һуурин тосхонуудай хүгжэлтэдэ хүсэд дүүрэн мүнгэ һомолхо хэрэгтэй. Нютагтаа залуушуулаар суг барилгада хүдэлнэб. Манай райондо үмсын гэрнүүд һүүлшын жэлнүүдтэ олоор бодхоогдоно. Үшөөшье олоор баригдаха байна, теэд барилгымнай материал хомор. Гүрэнэй талаһаа урьһаламжа үгтэхэ гээд зарим залуушуул хүлеэнэ. Харин экономикын хүндэ байдалда байхада, хаанаһаа урьһаламжа мүнгэн олдохоб даа. Нютагтаа хамтынгаа ажалай үйлэдбэриие дээшэлүүлжэ, ажабайдалаа һайн болгохо зорилго манай урда тобойно. Суута Стародубцевай суглаан дээрэ хэлэһэн үгэ ехэ зүб. Колхоз, совхозые хамгаалжа хэлэһэн үгэнүүдынь худөө нютагуудта хурдан хүлэг мэтэ дэлгэрээл.

Худөөгэй зоной ажабайдалые хамгаанһан хуулинуудые түргэн ёһодонь оруулха хэрэгтэй. Һаяхан һунгаһан түлөөлэгшэднай энэ хэрэгтэ ехэ нүлөө үзүүлхэ бээз гэжэ найдагдана. «Ажалша хүнэй амбаар дүүрэн» гэһэн мэргэн үгэ алишье сагта удха шанараа алдахагүйл.

В. АЛСЫЕВ,
Саяанай совхозой барилгашан.
Түнхэнэй район.

ҺУРГАН ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

Бэшүүрэй районой Харлан нютагта таряашанай бүлэдэ түрэһэн Сергей Бимбаевич Цыдыпов Совет Армиин зэргэдэ алба хэжэ дүүргэһэнэй удаа Улаан-Үдын авиазаводто ажаллахаяа зорижо ерээ бэлэй. Тэрэ тус заводто 36-дахи жэлээ таһалгаряагүй ажаллана. Сергей Бимбаевич. аяар 10 жэлэй туршада токарёор ажаллаа һэн. Тэрэ хугасаа соо Улаан-Үдын авиационно техникум ажалһаа һамшангүйгөөр дүүргэһэн байна. Бэрхэ хүдэлмэришэн эдэбхитэйгээр олониитын хүдэлмэридэ хабаададаг байһан тула коллектив соогоо хүндэтэй болоһон байгаа. Тэрэ цехэй диспетчерээр, мастераар, технологоор, механигаар, бюрогой начальнигаар ажаллаа. Юрын хүдэлмэришэнһөө цехэй начальнигай орлогшо хүрэтэрөө ургаһан юм.

Коммунист С. Б. Цыдыпов бэрхэ һурган хүмүүжүүлэгшэ гэжэ коллектив соогоо суурхадаг. Тэрэнэй һурагшад заводой олон цехүүдтэ мүнөө урагшатайгаар ажаллана.

Зураг дээрэ: С. Б. Цыдыпов.

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

ҺЭР БАЯН ҮНДЭҺЭН ХЭЛЭН

8. БАРУУН БУРЯАДУУДАЙ ДИАЛЕКТНҮҮД[1]

(Үргэлжэл. Эхиниинь январиин 25, 28, 30-най, февралиин 14-нэй, мартын 6, 16-най, апрелиин 3-най номернуудта).

НИЖНЕУДИНСКЫН БУРЯАДУУДАЙ НЮТАГ ХЭЛЭН ТУХАЙ

Энэ нютаг хэлээр Эрхүүгэй областиин Нижнеудинскэ районой Кушуун[2], Мүнгүту Булуг (литературнаар бэшэбэл: Мүнгэтэ Булаг), Тулунай районой Кукшанай гэжэ һууринуудай зон хөөрэлдэдэг юм. 1974 оной июнь һарада энээгүүр ябахадамни, Кушуун гэжэ нютагта далаад гаран буряад, гурбан ород айл һуугаа, Мүнгэтэ Булагта хорин буряад айл, хоёр ород, нэгэ татаар, нэгэ чуваш айл, Кукшунайда хоёр буряад, хоёр ород айлнууд байгаа һэн. Энэ гурбан нютагта ехэнхинь кара коршун, сагаан коршун, турялаг, маальджируг, тэмээшэ угай, хаа-яа хүлмээнгэ, шарайд угай зон һуугаа бэлэй.

Эндэхи буряадуудай хэлэндэ онсо өөрэ абяанууд бии. Жэшээнь, х абяанай орондо к хашалган үгүүлэгдэнэ: кудуг (литературнаар: худаг), күкэ (лит. хүхэ), күүн (литературнаар: хүн). Мүн к хашалган Шэтын областиин хамнигануудай нютаг хэлэндэ бии. Түбэнгиин һ абяанай орондо үсөөн бэшэ ушарта г, заримдаа х хашалгануудай үгүүлэгдэхэнь нижнеудинскын буряадуудай хэлэндэ үзэгдэдэг байна: тагалга (литературнаар: таһалга), үртэгэн (лит. үртэһэн), дабаган (лит. дабһан); хүүл (литературнаар: һүүл), хэрбээ (лит. һэрбээ), хууна (лит. һууна), худахэн (литературнаар: һудаһан) г. м. Зарим үгэнүүдтэ һ абяан ороймоошье дуулдадаггүй (гэхэ гү, али үгы болошодог). Жэшээнь, литературна дэлһэн гээшын орондо эндэхин дэлэн, хадаһаа гэхын орондо кадаа гэнэ. Иимэ ушарнууд баргажанаархинай, байгал-хүдэрийнхинэй нютаг хэлэнүүдтэ бүришье олон байдаг.

Нижнеудинскын нютаг хэлэндэ мүн онсо өөрэ үгэнүүдшье бии. Жэшээнүүдые харуулаябди: куузун (литературнаар: батагана), эрээзгээ (лит. сиитис), яһакэ (литературнаар: хэхэ), шара суг (литературнаар: бадма линхобо сэсэг), улааһэнэ (лит. алирһан), буркун тур (лит. сүмэ), нимаани куриган, нимаани күбүүн (литературнаар: эшэгэн), кужир (лит. намаг), марсэ (литературнаар: хужар), күжэ (лит. ходоодо, үргэлжэ), самса (литературнаар: эхэнэрэй тэрлиг), кайшэ (литературнаар: тэрмээлжэн) гэхэ мэтын үгэнүүд Кушуун нютагта бэшэгдэһэн байна. Балаг (литературнаар. үхэр жараахай), катайр (лит. ган гасуур), сокой (литературнаар: 1. намаг; 2. болдог); заль түмэр (лит. галай хайша), мэндэрээд хуу(литературнаар дугай, абяагүй һуу); сүсөөд (лит. хүршэ), армаати (лит. самса) гэхэ мэтээр Мүнгэтэ Булаг гэжэ нютагта хэлэдэг. Мүн Кукшанай гэжэ нютагтань иимэ үгэнүүд хэрэглэгдэнэ: соол (литературнаар: пеэшэн), сан соол (лит. түмэр пеэшэн), кабшалга (лит. гадаһан), ашлуур (лит. худхуур), кадасэ (лит. сабшалан), яабалкэ (лит. хартаабха), забоорка (лит. таһалга), спиичкэ (лит. зуруул), һорьбо (литературнаар: тулгуур, тулуур), күдүһүн (лит. тамхинай аршуул), гурбаляа (лит. шүдэр), зэдкэ (лит. губшуур), зөөгэ (лит. дабирхай), кууканша (литературнаар: жэжэ боргооһон), улаа нидэн (литературнаар: ялаагана), шара үргүү (лит. бадма линхобо сэсэг), зали коркой (лит. тэрмээлжэн), күүр (литературнаар: үгэ), тоолка (лит. уншаха), зурка (литературнаар бэшэхэ) г. м.

ЮРЫН ХОЛБОО ҮГЭНҮҮД, МЭДҮҮЛЭЛНҮҮД. КУШУУН НЮТАГААРХИНАЙ ХӨӨРӨӨНҺӨӨ

Мэни ерсэ һуу (литературнаар: минии ерэтэр һуу).

Мэни тэндэ байкадэ куру ороо (лит. минии тэндэ байхада бороо ороо).

Гэр барькаяа модо асараа (лит. гэр барихаяа модо асараа).

Ййваан һайн күүн (лит. Иван һайн хүн).

Куру айлаар оржэ байнэ (лит. бороо аалиар орожо байна).

Эндэһээ караад зурка (лит. эндэһээ харaад бэшэхэ).

Үглээ больди байна (лит. үглөөгүүр боложо байна).

Кабэр больтибэ (лит. хабар болошобо).

Маньдиһа татака һара (литературнаар бэшэхэдэ: мангир түүхэ һара, июнь һара).

Өбээш каана ябадтезб? (литературнаар: эжыш хаана ябашооб?).

Ябаш кэбтэнэ (лит. ябажа байна).

Үзэкээ наада (литературнаар: үзэхэ хэрэгтэй).

МҮНГЭТЭ БУЛАГААРХИНАЙ ХӨӨРӨӨНҺӨӨ

Энэ айшад каанаа ерээб? (литературнаар: энэ айлшад хааһаа ерээб?).

Айшад баран ошоо (лит. айлшад булта ошоо).

Мүнгүту Булагайнтиһүд эндэ хууна (литературнаар: Мүнгэтэ Булагайхин эндэ һууна).

Мини байкадэ куру ороо (литературнаар: минии байхада бороо ороо).

Куру орбоорынь гэртэ оро (лит. бороо орооболынь гэртэ оро).

Мини дирбэр ошкош (лит. минии эрэбэл ошохош).

Ошко байгаад таһарадтезб (литературнаар: ошохо байгаад, гээгдэшооб, хожомдошооб).

Мүнгүту булуг кадаа гарнэ (лит. Мүнгэтэ булаг хадаһаа урдана, гарана).

Бөө бөөльди байгаа (лит. бөө бөөлэжэ байгаа).

Буряаһаар дуульди байгаа (лит. буряадаар дуу дуулажа байгаа).

Браашынэ тэндэ хууна (лит. ахань тэндэ һууна).

Кэниигээ тоол! (лит. номоо унша).

Энээнһээш караад зуркэб (лит. энээнһээш харaад бэшэхэб).

Мэндүүршэ ябааб (лит. яража ябааб).

Би тэрэ мори бяркаб (литературнаар: би тэрэ мори барихаб).

Би колуугаа ерээб (лит. би холоһоо ерээб).

Эндэр угаа калуундэр (лит. мүнөөдэр ехэ халуун үдэр).

Наран оржэ кэбтэнэ (литературнаар: наран орожо байна).

Гал дүршэ кэбтэнэ (лит. гал дүрэжэ байна).

Һайн бүд абкаяа наада (литературнаар: һайн бүд абаха хэрэгтэй).

Талкаяа шэльтикээ наада (лит. гурилаа һагшаха хэрэгтэй).

Унтакаяа наада (лит. унтаха хэрэгтэй).

Ерүүлкээ наада (лит. ерүүлхэ хэрэгтэй).

Тэнгэр донгодна (литературнаар: тэнгэри дуугарна).

Бүтүлкүүн каалгуур (лит. шэлэй бүглөө).

КУКШАНАЙ НЮТАГААРХИНАЙ ХӨӨРӨӨНҺӨӨ

Эмээршэни[1] үлеэбэл, тии бараан болко (лит. эмээршэн һалхинай үлеэбэл, хии бараан болохо).

Кошоотки класста хурнэ (лит. хоёрдохи класста һурана).

Өөһэн кайши ошоо би? (лит. өөрөө хайшаа ошооб?).

Минии ерэһэн койно чи ошокош, (лит. минии ерэһэн хойно ши ошохош).

Корин коёртой болсоо (лит. хорин хоёртой болоторoo).

Тэргээ заһакая наада (тэргэ заһаха хэрэгтэй).

Үүдээ неэкэе наада (лит. үүдээ нээхэ хэрэгтэй).

Газараа какалкаяа наада (лит. газараа хахалха хэрэгтэй).

[1] Урдаһаа үлеэдэг һалхиие эндэхи зон «эмээршэн» гэнэ.

ОНЬҺОН (СЭСЭН) ҮГЭНҮҮД

Зун солкообо бү карамна,
Зун нүкүртэй яба (литературнаар бэшэхэдэ: зуун солхооб бү харамна, зуун нүхэртэй яба).
Нидэн айна,
Гар яһанэ (лит. нюдэн айна, гар хэнэ).
Кэлкэдэ күнгэн,
Яһакада күндэ (литературнаар: хэлэхэдэ хүнгэн, хэхэдэ хүндэ).
(Кушуун гэжэ нютагта бэшэгдэбэ).
Зуун солкообоо бү карамна,
Зуун нүкүртэй яба (лит. зуун солхообоо бү харамна, зуун нүхэртэй яба).
Нидэн айна,
Гар яһанэ (литературнаар: нюдэн айна, гар хэнэ).
(Мүнгэтэ Булагта бэшэжэ абаһан байнаб).
Зуун солхообоо харамнанбээ,
Арбан һайн нүхэртэй ябха (лит. зуун солхообоо харамнангүй, арбан һайн нүхэртэй ябаха).
(Кукшанай нютагта бэшэгдэбэ).

ТААБАРИНУУД

Наян гурбатай болсороо
Шунэһэн гшүүһэ тур дээрэ каяжа ядааб. (Шубууни пироо). Литературнаар: наян гурбатай болоторoo шэнэһэн гэшүүһэ гэр дээрэ хаяжа ядааб. (Шубуунай үдэн).

Күйтэн бэлеэн коёрэ забаһартэ
Күкү саарһэн, (Шэбаагари стеклоо). Литературнаар: хүйтэн бүлеэн хоёрой хоорондо хүхэ саарһан. (Сонхын шэл).

Буркани басаган
Бургааһаар наадаа. (Хорьмоһон). Литературнаар: бурханай басаган бургааһаар наадаа. (Һорьмоһон).

Балширкан басаган
Койшоо гээгэтэй. (Бульшан). Литературнаар: балшархан басаган хойшоо гэзэгэтэй. (Булшан).

Мэнээ гараад мүрбээ (Бууе һомо). Литературнаар: мэнэ һая гараад мүргүй. (Буугай һомон).

Баһа мэнээ гараад мүрбээ. (Онгосо). Литературнаар: баһа мэнэ һая гараад мүргүй. (Онгосо).

Эдэ таабаринуудые Мүнгэтэ Булагаархин 1974 ондо намда хэлэһэн юм.

Цырендаши БУДАЕВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор.

(Үргэлжэлынь хожом гараха).

[1] «Диалект», «нютаг хэлэн» гэжэ үгэнүүд эндэ адли удхатайгаар хэрэглэгдэнэ.—Автор.

[2] Энэ нютагые хаа ганса Шугүйла гэжэ нэрлэдэг.

ХУУШАН ХЭЛЭ БЭШЭГЭЙ ХЭШЭЭЛНҮҮД

Энэ тасулга-дур бидэ кичийэл кижу байимой. Эндэ багши сагужу байимой. Энэ сандали дэгэрэ суругчи сагужу байимой. Бидэ сургагули-дур үрлүгэ ирэжү байимой. Сургагули-аца гэр-тэгэн йабужу байимой. Бидэ кичийэл үдэши бэлэдкэжү байимой. Чи йагу кижу байимой. Би кичийэл бэлэдкэжү байимой. Тан-у нүкүр йагу кижу байимой. Мину нүкүр ном унгшижу сагумой. Кичийэл дэгэрэ та йагу кижу байимой. Кичийэл дэгэрэ бидэ ном унгшижу бичижу байимой. Йагун дэгэрэ бичижү байимой. Бидэ дэбтэр ба самбара дэгэрэ бичижү байимой. Та гэртэгэн кэжийэ йабумой. Би гэртэгэн үдэши йабумой. Сургагули-дур маргаши үрлүгэ ирэмүй. Бидэ үрлүгэ сургагули-дур ирэжүү, кичийэл-ун тасулган-дур орожу, кичийэл кижу байимой. Багши тасулган-дур орожу, сандали дэгэрэ сагужу байимой. Нүкүр ном-ун санг-дур очижу, монгол ном абумой. Би нүкүр-эцэ сонин абчу унгшимой. Та надур сайин үзүг абчу ирэ. Кичийэл-ун тасулган-аца багши гарчу ирэбэ. Тэрэ нүкүр гадага гарчу йабубай. Чи тасулган дотора орожу сагу. Үрлүгэ-эцэ үдэши күртэлэ хамига чу байиху үгэй.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТАСС · АПН

МНРП-гэй ОНСО ЯАРАЛТАЙ СЪЕЗД

УЛААН-БААТАР. Монголой Арадай-революционно партиин түүхэдэ түрүүлэн онсо яаралтай съезд эндэ боложо байна. Тус съездые зарлахын урда тээ орон дотор политическэ орёо хурса доройтон уналга боложо, үргэн ниитэ ажалшадай үзэгдсо дуулдаагүй политическэ үүсхэл эдэбхиин оршондо дээдэ партийна хүтэлбэрилэгшэдые тушаалһаань буулгаха шиидхэбэри абтаа һэн.

Мандатна комиссиин баримта мэдээнүүдэй ёһоор, олон ондоо кандидатурын ундэһэ һуури дээрэ һунгагдаһан 924 делегат хуралдаанай хүдэлмэридэ хабаадана. Эдэнэй дунда 46-ниинь эхэнэрнүүд, оройдоол 68-ниинь хүдэлмэришэд ба малшад юм. Делегадуудай 80 гаран процентнь дээдэ һургуулитай.

МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Г. Очирбат съезд дээрэ элидхэл хэбэ. Центральна Комитедэй урдын хүтэлбэрилэгшэдые тэрэ шууд сэхээр шүүмжэлһэн байгаа. Тэрэнэй хэлэһэнэй ёһоор, урдын хүтэлбэри эдэбхигүй һула, юушьеб хүлеэһэн хараа бодол баримталһан байгаа. Тиигэжэ парти болон общественные хубилган шэнэдхэлгын теоретическэ, политическэ хараа бодолые саг соогоо зохёохо гэһэн зорилгоёо дүүргэжэ шадаагүй. Тусхайлбал, МНРП-е шэнэдхэхэ, парти доторой ажабайдалда демократиие үргэдхэхэ шухала байһан тухай элидхэлшэ хэлэхэдээ, гүрэнэй зургаануудай эрхэ мэдэлдэ ородоггүй ажахын шэнжэтэй шиидхэбэринүүдые баталан абалгаһаа ЦК-е сүлөөлхэ партийна аппарадай 50 процентые хороохо дурадхал оруулба.

Хүщэр хүндэ байдалһаа ороноо гаргаха гээшэ мүнөөнэй шатада партиин бэелүүлхэ гол политика болоно гэжэ Г. Очирбат элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ тэмдэглээ.

СОВЕТ СОЛДАТ СҮЛӨӨЛЭГДЭБЭ

КАБУЛ. Афганистанай Республикын Президент Наджибуллагай Указтай зохилдуулагдан, Афганистанай оппозициин зэбсэгтэ бүлэглэлнүүдэй нэгэндэ дүрбэн жэл соо плендэ абтаад байһан совет урдын сэрэгэй алба хаагша Алексей Рольтович Тихоновые Кабулдахи СССР-эй посольствын хүдэлмэрилэгшэдтэ дамжуулга Афганистанай Республикын Гадаадын хэрэгүүдэй министерствэдэ болобо.

Афганистанай Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Баги Самандари, Афганистанай бусад тусхай тушаалтад, совет посольствын хүдэлмэрилэгшэд энэ ёһололдо хабаадаһан байгаа. Совет урдын сэрэгэй алба хаагшые сүлөөлхэ талаар эдэбхитэй ябуулгануудые хэһэнэйнь түлөө СССР-һээ Афганистанай Республикада байдаг элшэн сайд Б. Н. Пастухов Афганистанай талада гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэбэ.

ЕХЭ ҮҮРГЭ ДҮҮРГЭХЭ ХЭРЭГТЭЙ

ВАШИНГТОН. Совет хүтэлбэрилэгшэ, Президент Михаил Горбачевтой минии хэхэеэ байһан уулзалга совет-американ харилсаануудта буу зэбсэгүүдые хинаха асуудалнуудые шиидхэлгэдэ тохёолдожо байһан олон ондоо һанамжануудые гуримшуулха хэрэгтэ. ехэ үүргэ дүүргэхэ аабза гэжэ найдажа байһанаа США-гай президент Джордж Буш мэдүүлээ. Канадын премьер-министр Брайан Малрунитай уулзахаяа Вашингтонһоо Торонто ниидэжэ ошохынгоо урда тээ президентын самолет соо репортернуудай асуудалнуудта харюусахадаа, США-гай захиргаанай толгойлогшо иигэжэ хэлэбэ.

* * *

ОТТАВА. Богонихоң саг соо албанай хэрэгээр Канадада ерэһэн США-гай президент Дж. Буш премьер-министр Б. Малрунитай Торонтодо уулзаба. Хоёр талын тусхай түлөөлэгшэдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, зүүн ба баруун оронуудай хоорондохи харилсаануудта, мүн хоёр талын холбоо барисаанда хөөрэлдөөнэй үедэ гол анхарал хандуулагдаа.

Совет-американ дээдэ тушаалтадай уулзалгада бэлдэлгын үндэһөөр баруунай гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдээ Дж. Буш Канадын правительствын толгойлогшотой хөөрэлдөөгөөр эхилбэ.

ПАРЛАМЕНТЫН ҺУНГАЛТЫН ХОЁРДОХИ ШАТЫН ДҮНГҮҮД

БУДАПЕШТ. Даб дээрэ тоолон гаргаһанай ёһоор, Венгридэ үнгэргэгдэжэ байһан парламентын һунгалтын хоёрдохи шатын дүнгүүдээр Венгриин демократическа хуралдаан (ВДФ) 165 мандат абажа, ехэ илалта туйлаба. Тиигэжэ тэрэ правительствые бүридүүлхэ эрхэдэ хүртөө. Энэнь парламентын бүхы мандадуудай 42.75 процентнь болоно. Сүлөөтэ демократуудай союз — 92 (23,83 процент), жэжэ эзэдэй дулдыданги бэшэ парти — 43 (11,14 процент), Венгриин социалис парти — 33 (8,55 процент), залуу демократуудай союз ба христианско-демократическа арадай парти тус тустаа — 21 (тус тустаа 5,44 процент), аграрна союз 1 (0,26 процент) мандат абаһан байха юм.

Венгриин саг зуурын президент М. Сюреш парламентын мандат абаба

Соёлой һонин

ХЯАГТАҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

«БАГША» ИЛАБА

Хяагтын 4-дэхи дунда һургуулиин юһэдэхи классайхид «КВН» үнгэргэбэ. Энэ һонирхолтой үдэшые багша Т. М. Шилова эмхидхэһэн юм.

Хүхюун зугаатай энэ мүрысөөндэ «Багша» (капитаниинь — Сэсэгма Гылыкпылова), «Культпросветчик» (капитаниинь — Ирина Сафронова), «Медицинын хүдэлмэрилэгшэ» (капитаниинь — Ольга Космакова) гэжэ команданууд хабаадаа һэн. Хэдэн шатаар үнгэргэгдэһэн мүрысөөнэй үедэ мэргэжэлнүүд тухай хөөрөөн, онтохонуудһаа хэһэгүүдые харуулга, ханын газетэ гаргалга, капитануудай дунда мүрысөөн гэхэ мэтэнүүд үнгэргэгдэһэн юм.

Шанга тэмсэлэй дүнгүүдые гаргахада, «Багша» гэжэ команда илаба.

Мүрысэгшэдэй урда элдэб мэргэжэлтэй зон үгэ хэлэһэн байна. Жэшээнь, багша М. А. Жиликова, врач-терапевт М. М. Черняева, библиотекарь Г. Г. Николаева, хүгжэмэй училищиин багша В. Д. Бусяцкая гэгшэд болоно.

ЭРХИМҮҮД ТОДОРБО

Хяагтын түбэй районно библиотекэдэ болоһон суглаан дээрэ эрхим библиотекэнүүд нэрлэгдэбэ.

Түрүүшын һуури эзэлһэнэйнгээ түлөө дамжуулгын Улаан тугта Хяагтын-Адагай библиотекынхид (даагшань — Л. В. Нечаева) хүртэбэ. Хилгантын библиотекынхид (даагшань — Д. Б. Баинова) хоёрдохи һуурида гараа. Тиихэдэ гурбадахи һуури Хираанай-Адагай библиотекынхид (даагшань — А. Н. Осеева) эзэлһэн юм.

Хүндэлэлэй грамотанууд болон үнэтэ бэлэгүүд районой эрхим библиотекарьнүүдтэ барюулагдаа.

Е. ЕВГЕНЬЕВ.

ҺУРАГШАДАЙ АМЖАЛТА

Улаан-Үдэ хотодо хүгжэмэй училищиин концертнэ зал соо арадай инструмент дээрэ наададаг хүгжэмшэдэй конкурс үнгэргэбэ. Тус конкурсдо республикын олон районуудһаа мэдээжэ хүгжэмшэд, ансамбльнуудай, хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулиин һурагшанар, хүгжэмэй мэргэжэлтэд ба бусадшье дуратайшуул хабаадажа, олоной анхарал татаба.

Түнхэнэй районой нэрэ солые Галбын дунда һургуулиин эдир ятагистнууд З. Г. Шараевагай хүтэлбэрилгэ доро, Жэмһэгэй дунда һургуулиин чаанза дээрэ наадагшад Я. Ш. Имескеновагай хүтэлбэрилгэ доро, мүн Моон һууринһаа Т. Русских аккордеон дээрэ Е. Д. Зарбуевагай хүтэлбэрилгэ доро конкурсдо бэлэдхэл хэжэ хабаадабад.

Эрилтэ ехэтэй жюриигэй анхаралда ород, буряад арадуудай хүгжэмэй инструментнүүд дээрэ конкурсдо хабаадагшад арадуудай аялга дуунуудые гүйсэдхэбэд.

Галбын эдир хүгжэмшэд конкурсдо амжалтатайгаар хабаадажа, дипломантын нэрэ зэргэдэ хүртэбэд. 1-дэхи шатын дипломоор, үнэтэ бэлэг болохо стереофоническа проигрывателяар шагнагдаба.

Галбада богонихон хугасаа соо З. Г. Шараева эдир ятагистнуудай ансамбль бүридхэжэ, иимэ томо амжалта туйлаба ха юм. Конкурсын дипломантнуудай нэрэ зэргэдэ хүртэгшэдэй тоодо 9-дэхи классай һурагшад М. Ухнеева, Н. Байдаева, Ж. Багатуева, Н. Хихаева, 8-дахи классай Ж. Цыбикова, 7-дохи классай О. Зомонова, 6-дахи классай Э. Эмегенова, А. Цыбикова гэгшэд оронод.

В. ЗОМОНОВ,
Галбын дунда һургуулиин директор.

«КҮЗЕЛ» УЛААН-ҮДЭДЭ

Эдэ үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэ хотын уран һайханда дуратайшуул хүршэ Тувын АССР-эй «Күзел» гэжэ залуушуулай театр-студиин бэлигтэ коллективэй уран шадабаритай танилсаха аргатай байна. Ушарынь хадаа дурсагдагша коллектив япон мэдээжэ драматург Дзюндзи Киносита гэгшын бэшэһэн «Тохорюунай үдэнүүд» гэһэн зүжэг харуулхаар манайда айлшаар ерэнхэй.

Үнгэрһэн февраль һарын хуушаар автономито республикануудай театрнуудай Бүхэроссин харалга Москва хотодо үнгэргэгдөө һэн. Тэрэ харалгын дүнгүүдээр хоёр зүжэг — П. Ойунскиин нэрэмжэтэ Яхадай драматическа театрай табиһан «Агууехэ Кудангса» («яхад арадай «Олонхо» гэжэ ульгэрэй удхаар СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат А. Борисовай найруулан табиһан), мүн манай айлшадай асарһан дээрэ дурсагдагша зүжэг гэхэ мэтэ эрхимүүдэй тоодо нэрлэгдээ юм.

Тувын АССР-эй театр-студи 1988 оной февраль һарада Москвадахи Б. Шукинай нэрэмжэтэ Тувын национальна студиие дүүргэһэн бэлигтэнһээ бүридүүлэгдээ һэн. Тэрэ сагһаа хойшо үнгэрһэн үе соо дурсагдагша коллектив өөрсэ һонин дүрбэн зүжэг найруулан табиһан байна. Тэдэнэйнь дунда «Тохорюунай үдэнүүд» гэжэ ульгэртрагеди болоно. (Режиссёр В. Мелоян, уран һайханайн [illegible] тэлбэрилэгшэ А. Оржак). [illegible] на хүршэнэрнай ойрын сагта буряад авторнууд Б. Эрдынеев Р. Бадмаев хоёрой «Дамдинлама» гэжэ зүжэг табихаар хараална.

Улаан-үдынхидтэ харуулагдаха «Тохорюунай үдэнүүд» гэжэ зүжэг зүүн зүгэй, тусхайлбал, театрай «Кабуки» гэһэн һургуулиин ёһо гурим баримталагдан, Тувын эртэ урдын арадай найр нааданай ёһололнуудтай тааралдуулан гүйсэдхэгдэнэ. Эндэ илангаяа балетмейстер В. Донгак уран зурааша В. Доржу хоёрой бэлиг шадабари зүжэгэй гол удхые улам тодо, уран болгохо хэрэгтэ ашагтайгаар нүлөөлөө гэжэ тэмдэглэмээр байна. Айлшадаймнай гастроль мүнөө үдэшэ Зүүн Сибириин соёлой институдай актова зал соо 17 ба 19 часта эхилхэ.

Театрай «Күзел» гэжэ нэрэ хадаа «һанаһан хэрэгтээ эрмэлзэлгэ» гээд оршуулагдана. Тиимэһээ манай айлшад уран һайханайнгаа бэдэрэлгэнүүдтэ эрмэлзэлтэй, урагшатай байг лэ!

А. ПОЛИТОВ,
театр шэнжэлэгшэ.

МАНАЙ НАЙРТА МОРИЛЫТ!

Уран зохёолшо Бавасан Абидуевай ойн баярта зорюулагдажа, нёдондо болоһон «Тэхэ Бабанын найр» тухай мартаагүй бэзэт?

Мүнөө жэлдэшье хүүгэдые, түрэлхидыеньшье заншалта найртаа уринабди.

Найрта хабаадагшадай дүхэриг улам үргэдэжэ эхилэнхэй. Агын болон Усть-Ордын автономито округуудай, Ивалгын районой болон Улаан-Үдэ хотын уран хүүгэдһээ гадна, Монголой Арадай Республикаһаа Пхеньян хотодо үнгэргэгдэһэн, залуушуулай фестивалиин лауреат «Алтан хараасгай» гэһэн хүүгэдэй ансамбль та бүгэдэнэй урда концерт наада дэлгэхэ байна.

«Тэхэ Бабанын найр» апрелиин 14-дэ 15 сагта хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой соёлой-спортын комплексдо (пр. Строителей, 71) болохонь. 7-дохи трамвайгаар «КСК» буудал хүрэтэр гү, али 36-дахи автобусоор «Роддом» буудал хүрэтэр ошохо аргатайт.

9.00 сагһаа 18.00 саг болотор комплексын кассада билетүүд худалдагдана.

Баран хүүгэдые, хүүгэдтэ дуратай ехэшүүлые Тэхэ Бабанамнай хүлеэнэ, уринал даа.

Морилжо хайрлыт!

«Хараасгай» журналай редакци.

МОНГОЛОЙ ХЭБЛЭЛШЭД АЙЛШАЛБА

Манай республикада апрелиин 9-һөө 12 хүрэтэр Монгол ороной Сэлэнгэ аймагай хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй делегаци айлшалаа. Тэрэниие аймагай газетын редактор С. Базарсада толгойлоо. Бүридэлдэнь залуу журналистнууд Д. Оюунхүү, поэт Т. Дэржсүрэн хэблэлэй үйлэдбэриин мастер Л. Ханд, хүдөө бэшэгшэ З. Бадамсүрэн гэгшэд ороно. Аха дүү ороноһоо ерэһэн айлшад Буряадай АССР-эй олондо мэдээсэдэг хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй танилсаха зорилготой юм.

Хоёрдохи үдэртөө монгол нүхэд манай редакцида ерэжэ, тэдээнтэй уулзалга болоо. «Буряад үнэн» газетын редактор Р. Б. Гармаев айлшадые амаршалаад, хубилган шэнэдхэлгын үе сагта редакциингаа бэелүүлдэг хүдэлмэри тухай тобшохоноор хөөрэжэ үгэбэ.

Харюудань аха дүү ороной делегациие толгойлогшо Базарсада өөһэдынгөө редакци тухай тобшо тэдыгээр мэдээсээд, мүнөө үедэ Монгол орондо боложо байһан онсо һонирхолтой улас түрын байдал тухай хөөрэбэ. Эгээл мүнөөдэр манай ороной ниислэл Улаан-Баатар хотодо Монголой Арадай хубисхалта намын онсо ехэ хурал нээгдэбэ гэжэ тэрэ дуулгаба. Юрэнхыдөө, март һарын эхеэр болоһон МНРП-гэй ЦК-гай Пленумэй, тэндэ Политбюрогой бүхы гэшүүдэй, секретарьнарай отставкада гараһанай һүүлээр ниитын ажабайдал аргагүйгөөр эршэдээ, Арадчилсан нам (Демократическа парти), Социал-демократ нам, үмсын тарялшад, үйлэдбэришэдэй холбоонууд тогтоо. МНР-эй Үндэһэн хуулида Арадай хубисхалта намын ударидан шэглүүлхэ үүргэ тухай дүримдэ шухала заһабари оруулагдаа. Иимэ эрхэ байдалда газетыншье үүргэ хубилха ёһотой гэһэн һанамжанууд элирхэйлэгдэнэ гэжэ нүхэр Базарсада үргэлжэлүүлбэ. Партиин ба засагай газарай хэблэлэй органуудые амяарлаха тухай тогтоол дээдын зургаануудта бэлдэгдэнэ. Бүгэдэ зоной аша туһые тэгшээр хангахын тула хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд ямаршье партиин гэшүүн байха ёһогүй гэһэншүү дурадхалнуудшье ороно.

Түгэсхэлдэнь айлшад болон «Буряад үнэн» газетын журналистнууд бэе бэедээ асуудалнуудые табижа, харюунуудые шагнаба.

Шэнээр байгуулагдаһан партинууд Монголой Арадай хубисхалта намтай ямар харилсаатайб гэжэ асуухада, гол түлэбөөрөө түни түбшэн гэжэ харюусаа. Арад зон ямар партиие дэмжэнэб гэхэдэ, хүдөөгэй ажалшад Арадай хубисхалта намые дэмжэнэ, харин шэнэ партинуудта олонхидоо интеллигенциин түлөөлэгшэд түшэнэ гэһэн харюу үгтөө.

Тэрэл үдэртөө МНР-эй хэблэлшэдэй делегаци республиканска типографиин хүдэлмэритэй танилсаа, Улаан-Үдын музейнүүдтэ ошожо хараа.

Апрелиин 11-дэ делегациин гэшүүд Загарайн район ошожо, эндэхи редакци, типографиин коллективүүдые бараалхаа, ажахынуудай нэгэндэ ошожо, ажал хэрэгүүдтэйнь танилсаа.

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Буряад үнэн» газетын редакцида болоһон уулзалгын үедэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Спорт — Спорт — Спорт

АЛДАРТА СЭРЭГШЫН ШАНДА

Сэрэгшын Алдар Солын гурбан шатын орденто П. К. Радикальцевай дурасхаалда зорюулагдаһан урилдаан үнгэрэгшэ амаралтын үдэр болобо. Петр Капитоновичой дурасхаалай жэл бүри үнгэргэгдэдэг болоһон заншалта энэ урилдаан мүнөө жэлдэ арбадахияа болоо гээшэ.

Спортын ордонһоо эхилээд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда баатарай үхэлөөр унаһан сэрэгшэдтэ зорюулагдаһан шэлэй заводой тосхондо бодхоогдоһон хүшөө хүрэтэр заншалта энэ урилдаан үнгэргэгдэбэ.

Урилдаанда хотын физкультурын коллективүүдһээ гадна Кабанскын районой хүнгэн атледүүд хабаадалсаһан байна. Урилдаанай дүн гаргахада, Кабанскын районһоо ерэһэн, спортын мастерта кандидат Николай Дудин бүхы зайгаа 29 минута 01 секунда соо гаталжа, үнгэрэгшэ жэлэйнгээ илалта дабтаба. Тиихэдэ тэрэ энэ зайгаа 27 минута 45 секунда соо гаталаа һэн. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые Совет Армиин түлөөлэгшэд Валерий Полунин Юрий Чижов хоёр эзэлээ.

Заншалта урилдаанда спортын ветеранууд олоороо хабаадалсаа. Эдэнэрэй дундаһаа 50-һаа дээшэ наһатайшуул соонһоо урдандаа санаар СССР-эй спортын мастер ябаһан «Селенгапромстрой» трестын комплексно бригадын бригадир А. А. Бурлаков эрхим саг харуулжа шадаа. Харин залуу ветерануудай дундаһаа Хяагтын райпотребсоюзай хүдэлмэришэн Солбон Будажапов түрүүлжэ ерээ. Урилдаан бүхэндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа ябадаг Солбон Будажапов үнгэрэгшэ жэлдэ Халхын-Голой Илалтын 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Улаан-Үдэ—Улаан-Баатар гэһэн уласхоорондын урилдаанда хабаадаһан юм.

Эхэнэрнүүдэй дундаһаа авиационно заводой «Элерон» гэжэ нэрлэгдэһэн урилдаанда дуратайшуулай клубай гэшүүд Любовь Матвеева, Нина Гудолина гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө наһатанай дундаһаа шалгарба. Харин студентнүүд сооһоо Селенгинскын медицинскэ училищиин һурагша Жанна Трушина үетэн сооһоо эрхимлэһэн байба.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветеран, мүнөө «Локомотив» бүлгэмэй урилдаанда дуратайшуулай клубай хүтэлбэрилэгшэ М. И. Стопа энэ урилдаанда хабаадагшадай дунда эгээл үндэр наһатай спортсмен байба.

Заншалта урилдаанда наһаа наһаараа илгаран мүрысэһэн спортсменүүдтэ профсоюзуудай спортын бүлгэмэй дурасхаалай бэлэгүүд, грамота, дипломууд барюулагдаба.

Мүн заншалта урилдаанда хабаадалсадаг спортын ветеранууд Виктор Трунев, Владимир Дульянинов, Федор Капустин, Советскэ Союзай суглуулагдамал командын гэшүүд Геннадий Темников болон бусад зүргэ буляалдан урилдахадаа, залуу үетэниие дахуулжа ябаһаниинь һайшаалтай юм.

Апрелиин 15-да иимэ урилдаанууд Кабанск, Загарай тосхонуудта үнгэргэгдэхөөр хараалагдажа, байгша оной хүнгэн атледүүдэй дунда урилдаанай хаһын эхилһые гэршэлбэл даа.

Н. ИВАНОВ,
мүрысөөнэй судья.

НЭРЭ ХҮНДЫЕНЬ ҺЭРГЭЭХЭ

Эдиршүүлэй дунда классическа барилдаагаар «Буряадай залуушуул» газетын шанда хүртэхын түлөө заншалта мүрысөөн профсоюзуудай Спортын байшан соо болобо. Нэршүү, Ангарск, Братск, Абакан, Улаан-Үдэ хотонуудай 15—17 наһанай 65 эдир барилдаашад мүрысөөндэ хабаадажа, хаба шадалаа зангидаһан, арга дүрэеэ мүлиһэн байха юм.

— Урда урдын жэлнүүдэйхиһээ илгааниинь юуб гэбэл, байгша ондо үсөөхэншье һаа, мэргэжэл шадабаритай хүбүүд сугларжа, барилдаанай хибэс дээрэ түлхисэлдөөн болоо бэшэ, харин тэдэ гоё һайхан арга дүрэеэ харуулба. Юрэдөөл, уулзалга бүхэн тэнсүү шанга тэмсэлдэ үнгэрөө, — гэжэ мүрысөөнэй ахамад судья С. Г. Добрынин хөөрэнэ.

Эгээл хүнгэн шэгнүүртэ Шэтын областиин Нэршүү хотоһоо ерэһэн Толя Дятловтай тэнсэжэ тулалдаха хүн олдобогүй. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ тэрэ хүүгэдэй спортын 7-дохи һургуулиин һурагша Женя Шедринтэй уулзахадаа, дээгүүрээ абажа, хаян, оройдоол 30 секунда соо илажа гараба. Женитэй сугтаа һурадаг Толя Котовщиков гурбадахи шанда хүртөө.

38 килограмм. Манай профсоюзуудай спортын бүлгэмһөө Олег Загоруйко ташарайгүй бэетэйшье һаа, онсо өөрын арга дүрэтэй барилдаашан болоно ябаһанаа харуулба. Тиигэжэ тэрэ Слава Матренин (Братск), Женя Соколовский (ДЮСШ-7) гэгшэдые диилэжэ, чемпион болоһон байгаа.

Хакасай автономито областиин түб — Абакан хотоһоо ерэһэн Роман Чертыгашев ехэ ерээдүйтэй байһанаа гэршэлбэ. Тэрэ хүдэр шамбай бэетэй, бар хүсэтэй, гэхэ зуура яһала һайн арга дүрэтэй хүбүүн лэ. Тиин удаадахи шэгнүүртэ Р. Чертыгашев бусадые тогтоон торгонгүй диилэжэ, суглараагшадай зүгһөө альга ташалгаар угтагдаа. Митя Дудин (Нэршүү), Володя Уваров (Улаан-Үдэ) удаадахи һууринуудые эзэлбэ.

45 килограмм. Профсоюзуудай спортын бүлгэмэй гэшүүн Миша Казаков болгоомжотой наринаар барилдажа, онсо шалгараа. Тэрэ Алеша Иванов (ДЮСШ-7), Андрей Нацманов (Нэршүү) гэгшэдые ташаалдин хаяжа, хүндэлэлэй табсангай дээдэ шатада гараһан байха юм.

Удаадахи хоёр шэгнүүртэ хүүгэдэй спортын 7-дохи һургуулиин һурагшад Володя Копылов, Саша Павлов гэгшэдтэй ана-мана барилдаха хүбүүд олдобогүй. В. Милаев (Ангарск), С. Рюмкин (Братск), В. Объедков (Абакан), В. Тармаев (ДЮСШ-7) шангуудта хүртэбэ.

56 килограмм. Профсоюзуудай командаһаа Андрей Андреев һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Бүхы уулзалгаяа болзорһоонь урид дүүргэжэ, илалта туйлаба. Л. Фадеев (Ангарск), С. Фирсов (профсоюзууд) удаадахи шатын дипломуудаар шагнагдаа.

Бусад шэгнүүрнүүдтэ С. Тышкеев (профсоюзуудай спортын бүлгэм), Г. Молчанов, З. Балданов (хоюулаа 7-дохи ДЮСШ-һаа), М. Гандин (Ангарск) гэгшэд түрүү һууринуудые эзэлбэ. Һаяхан Москва хотодо үнгэргэгдэһэн уласхоорондын мүрысөөндэ мүнгэн медаляар шагнагдажа, спортын мастерта кандидат Зоригто Балдановай хабаадаһан ушар эдир барилдаашадта һургаалтай байгаа гэжэ һанагдана.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр профсоюзуудай спортын бүлгэмэй команда түрүү һуури эзэлжэ, «Буряадай залуушуул» газетын Хүндэлэлэй грамотаар, вымпелээр шагнагдаба. Хүүгэдэй спортын 7-дохи һургуулиин, Нэршүү хотын эдир барилдаашад удаадахи һууринуудта гараһан байна.

Роман Чертыгашев, Александр Павлов гэгшэд эрхим һайн арга дүрэтэй байһанайнгаа түлөө тусхай шангуудта хүртэбэд.

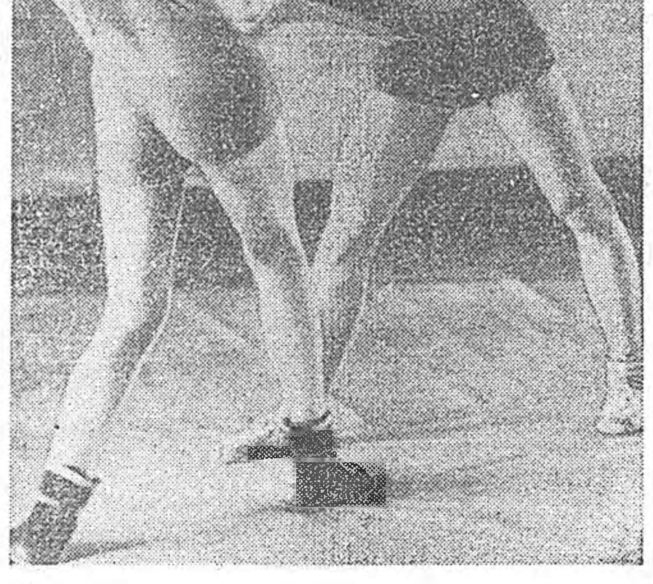
Илагшадта залуушуулай газетын Хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Юрэнхы дээрэнь абажа харахада, жэлһээ жэлдэ заншалта мүрысөөн нэрэ хүндээ бууража байна гү гэжэ һанахаар. Шэнэ нэрэнүүдые элирүүлдэг энэ мүрысөөе улам үргэдхэхын, нэрэ хүндыень һэргээхын тула нэн түрүүн «Буряадай залуушуул» газетын хүдэлмэрилэгшэд, БЛКСМ-эй горком, спортын бүлгэмүүд оролдолго гаргаха ёһотой.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: барилдаанай үе.

Б. ЕВГЕНЬЕВЭЙ фото.

ӨӨҺЭДӨӨ ХАБААДАЛСАХА

Республикын медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда үбэлэй спортын зүйлнүүдээр үнгэргэгдэһэн спартакиадада 48 командын 230 хүн хабаадаһан юм. Эдэнэр Дээдэ-Онгостойдо санаар, «Спартагай» стадионой елүүр дээрэ конькигаар урилдаһан байгаа. Эндэ эрэшүүлэй дунда конькигаар урилдагшад сооһоо Селенгинскын медицинскэ училищиин командэ түрүүлжэ гараһан юм. Харин эхэнэрнүүдэй дундаһаа Кабанскын түбэй больницын түлөөлэгшэ 500 метрэй зайда эрхимлэжэ, командаяа түрүү һуурида гаргажа шадаа. Удаадахи һууринуудые Селенгинскын медицинскэ училищиин, Хэрэнэй түбэй больницын командүүд эзэлһэн байна.

Спартакиадада гансашье залуу үетэн хабаадалсаа бэшэ, мүн өөрынгөө командын түлөө һанаата болодог эдэбхитэд өөһэдөө мүрысөөнүүдтэ хабаадалсажа, залуушуулаа дахуулаа гэжэ тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Жэшээнь, онкологиин диспансерэй ахамад врач А. П. Перинов, нарайлалгын 2-дохи байшангай ахамад врач А. Н. Котельников, Зүүн зүгэй түбэй медицинын ахамад врач Б. Г. Бальжиров, Селенгинскын медицинскэ училищиин директор А. М. Барнаев гэгшэдые нэрлэлтэй. Тиимэһээ эдэнэрэй хүтэлбэрилһэн коллективүүдэй гэшүүд физкультура, спортын хэмжээ ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа ябадагынь һайшаалтай юм.

В. СОБЕННИКОВ.

ТОБШОХОНООР

ҺУР ХАРБАЛГА Бүхэсоюзна заншалта мүрысөөн Сухуми хотодо болоно, эхэнэрнүүдэй 13, эрэшүүлэй 14 команда хабаадаба.

Эхэнэрнүүд сооһоо Украинын хоёрдохи команда түрүү һуури эзэлээ. Эрэшүүлэй дундаһаа РСФСР-эй нэгэдэхи команда шалгарба.

Хубиин тоосоогоор эхэнэрнүүдэй дундаһаа Шэтын уласхоорондын классай спортын мастер Наталья Болотова 329 очко абажа, Грузиин ССР-эй бэрхэ харбагша Н. Насаридзиһаа нэгэ очкогоор гартажа, мүнгэн медальда хүртөө.

Дэлхэйн чемпион, спортын габьяата мастер Владимир Ешеев (Москва) 336 очко тудажа, эрэшүүлэй дундаһаа илаба.

Ж. БАТОМУНКУЕВ.

НЮТАГАЙМНАЙ ДААМШАДАЙ ИЛАЛТА

Хүбүүд, басагадай дунда уласхоорондын даамаар профсоюзуудай спортын бүлгэмэй Россин соведэй Ураалай, Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөн Улаан-Үдэ хотодо дүүрэбэ.

Һүүлэй үедэ Буряадай эдир даамшад Россин мүрысөөнүүдтэ яһала ехэ амжалта туйлажа, энэ нааданда олоор түлөөлэгдэһэн байгаа.

Спортын мастерта кандидадууд Сергей болон Александр Урбахановууд, Евгений Ненастьев, Игорь Каменев, нэгэдэхи разрядтайшуул Владислав болон Александр Бутухановууд, Баяр Дамдинов, Аркадий Литвин гэгшэд хүбүүдэй дунда манай республикын нэрэ хүндые хамгаалба.

Басагадай бүлэгтэ спортын мастерта кандидадууд Марина Анненхонова, Наташа Васильева, Рима Пурбуева, нэгэдэхи разрядтайшуул Оксана Батурина, Эльвира, Халангуева, Екатерина Краснова, Екатерина Муравьева, Татьяна Елаева, Лилия Будагаева, Елена Можарова гэгшэд хабаадаа.

Хүбүүд швейцарска гуримаар 9 тур наадаба. Мүрысөөнэй эхинһээ хойшо Свердловскын спортын мастерта кандидат Эльвир Миниахметов урагшаа гараба. Табадахи тур болотор нэгэшье очко алдабагүй. Удаань хэдэн уулзалгада тэнсээд, 8-дахи турта Доодо-Тагилай түлөөлэгшэ Сергей Шуренковто шүүгдэжэ, энэ хотоһоо ерэһэн Михаил Сушковто хүсэгдэшэһэн байгаа. Мүрысөөнэй һүүлшэг тээ манай командын түлөөлэгшэ Сергей Урбаханов эдэбхижэжэ, түрүү һуури эзэлжэ ябагшадые хүсэбэ.

Һүүлшын тур. Тус тустаа 6 очкотой болоһон Сушков, Шуренков тэнсэжэ, 6,5 очкотой болоһон байгаа. 5,5 очкотой Эльвир Миниахметов манай республикын даамшан Евгений Ненастьевые шүүжэ, түрүүлжэ ябагшадтай адли очкотой болобо. Урагшагүйдэбэл, түрүүшын гурбанай тоодо орохогүйдөө болохо байһанаа ойлгоһон Сергей Урбаханов Красноярскын Кашкаровтай наадахадаа, эршэмтэйгээр добтолжо, илалта туйлаад, тэдэнэрые хүсэһэн байгаа. Зонын нааданда иимэ ушар хомор тохёолдодог. Тэдэнэр нэгэ дүхэригтэ мүрысэбэ. Эндэ Улаан-Үдын 18-дахи һургуулиин һурагша Сергей Урбаханов һүбэлгэн бэрхээр наадаа. Тэрэ Шуренков болон Сушковые шүүгээд, Миниахметовтэй тэнсэжэ, Ураалай ба Сибириин зонын чемпион болобо. Эльвир Миниахметов — хоёрдохи, Михаил Сушков гурбадахи һуури эзэлээ. Тиигэжэ тэдэнэр РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө түгэсхэлэй нааданда хабаадаха эрхэдэ хүртэһэн байха юм.

Басагадай дундаһаа тренер Мүнхэ Базаровай һурган һоридог Улаан-Үдын 32-дохи һургуулиин 10-дахи классай һурагша Римма Пурбуева түрүүлэн гараба. Гэбэшье саашадаа урагшагүйдөө. Мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходо, Улаан-Үдын 43-дахи һургуулиин 10-дахи классай һурагша Марина Анненхонова 9-һөө 7 очко абажа, чемпион болобо. Красноярскһаа ерэһэн Светлана Ежикова тэрээнһээ хахад очкогоор гартажа, хоёрдохи һуури эзэлээ. Яхадай АССР-эй түлөөлэгшэд Сардана Егорова, Лидия Григорьева гэгшэд гурбадахи, дүрбэдэхи һууринуудта гараһан байгаа.

Зонын чемпионууд болоһон Сергей Урбаханов, Марина Анненхонова гэгшэдые тренер Ф. А. Завелинский һурган һоридог юм.

А. АЛЕКСЕЕВ.

Сэнхир экран

ПЯТНИЦА, 13

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—«16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 10.15 — Мультфильм. 10.35— Оперодо дуратайшуулай телеклуб. 11.50— Хүнэй институт. 12.50— Баримтата фильм. 13.00—«Хайшан гэжэ амарнабибди» гэһэн циклһээ. 13.30— Время. 14.00— Останкинадахи концертнэ студида поэт Д. Самойловтой уулзалга. 16.45—«Хэрбээ тэды хүрөө һаа...» 17.30—«Магия черная и белая»—үхибүүдтэ фильм. 18.45—«Компьютертэй харилсаан». 19.30— Время. 20.00— Соведүүдтэ — засаг. 20.30 — Баянаар наадаха. 20.40—«Штрихи к портрету В. И. Ленина»— олон серитэй уран һайханай фильм. 2-дохи фильм. «Полтора часа в кабинете Ленина». 22.00— Время. 22.30— Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 22.35— Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.45— Хараа бодол. 00.15 — Хүгжэмтэ дамжуулга.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. концерт. 13.50 — А. Н. Островскиин гэр-музей тухай. 14.35 —«Первые радости» 2-дохи хубинь. «Необыкновенное лето» — уран һайханай фильм. 7-дохи сери. 16.00— Бадминтоноор Европын чемпионат. УЛААН-УДЭ. 17.30— Мульфильмнүүд. 18.00— Буряад хэлэнэй хэшээл. 18.35— Буряад ороной һонинууд. 19.35— Хүдөөгэй ажалшадта концерт (буряадаар). 20.15—«Манай хото — манай гэр». 20.45— Киноочерк. МОСКВА. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашууд!» 21.15— Мэдээсэлэй программа.

Редактор Р. Б. ГАРМ

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная —2-54-54, зам. редактора —2-68-08, зам. редактора —2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды —2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации —2-34-05; переводов —2-54-93; писем и селькоров — 2-67-81; корректорская —2-33-61; выпускающие —2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин —91-1-44, г. Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск —55-6-99, г. Закаменск —31-61, п. Кырен —91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия —2-33-77, вахта —2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45.

Н-04430. Заказ № 86.